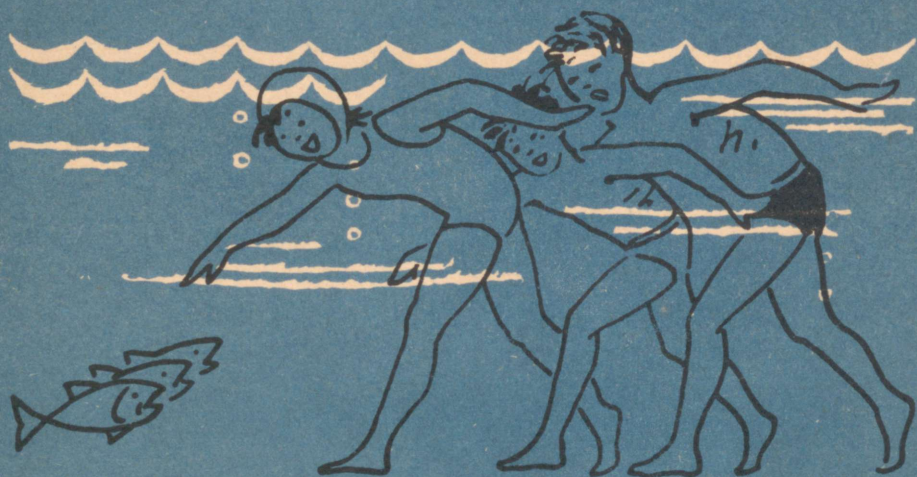

TARTU RIIKLIK ÜLIKOO

R. Növandi

UJUMISVÕISTLUSTE LÄBIVIIMINE JA KOHTUNIKE TÖÖ METOODIKA

TARTU 1970

84815

A-30736_v

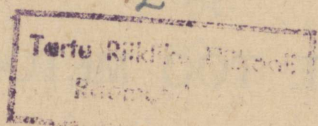
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
Veespordi kateeder

R. Nõvandi

UJUMISVÕISTLUSTE LÄBIVIIMINE
JA
KOHTUNIKE TÖÖ METOODIKA

TARTU 1970

2

84815

ПРОВЕДЕНИЕ СОРЕВНОВАНИЙ ПО ПЛАВАНИЮ
И МЕТОДИКА РАБОТЫ СУДЕЙ
На эстонском языке
Тартуский государственный университет
СССР, г. Тарту, ул. Ёвикооли, 18

Vastutav toimetaja H. Laidre
Korrektor V. Lang

=====

TRÜ rotaprint 1970. Paljundamisele antud 11. VI 1970.
Trükipoognaid 5,65. Tingtrükipoognaid 5,24. Arvestus-
poognaid 4,0. Trükiarv 750. Paber 30 x 42. 1/4.
Tell. nr. 441.

Hind 20 kop.

SAATEKS.

Käesolev õppevahend on mõeldud kasutamiseks TRÜ Kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele iseseisva õppimise hõlbustamiseks ja püüab anda neile metoodilisi ja organisatsioonilisi juhiseid ujumisvõistluste läbiviimiseks ja tööks kohtunikuna. Õppevahend peaks huvi pakkuma ka ujumisvõistluste kohtunikele, treeneritele ja kvalifitseeritud ujujatele.

Käesoleva õppevahendi koostamisel on kasutatud põhimaterjalidena ujumise võistlusmäärusi, V. Popovi brošüüri "Судейство соревнований по плаванию" ja autori isiklikke kogemusi kohtunikutöös.

I. KOHTUNIKE KVALIFIKATSIOON, ÕIGUSED JA KOHUSTUSED.

Ujumise kohtunikuks võib olla igaüks, kes soovib ühiskondlikus korras aktiivselt osa võtta kohtunikekogu tööst ja kellel on vastav ettevalmistus. Kohtuniku minimaalseks vanuseks loetakse 15 aastat, "noorkohtunikul" - 11 aastat.

On kehtestatud järgmine kvalifikatsiooni ja kategooriate omistamise kord: "noorkohtunik", spordikohtunik, I kategooria kohtunik, vabariikliku kategooria kohtunik ja üleliidulise kategooria kohtunik.

"Noorkohtuniku" nimetus omistatakse poistele ja tüdrukutele (11 - 15 a.), kes võtavad aktiivselt osa sporditööst, on lõpetanud kohtunike seminari ja tegutsenud vähemalt kolmel võistlusel kohtunikuna - hindetele "hea".

Spordikohtuniku nimetus omistatakse isikutele, kes on lõpetanud kohtunike ettevalmistuse seminari ja tegutsenud kohtunik-praktikandina ükskõik millise ulatusega võistlustel vähemalt kümnel korral.

I kategooria kohtuniku nimetus omistatakse neile, kes on tegutsenud kohtunikuna vähemalt 50 korral, sealhulgas 3 - 5 korda vanemkohtunikuna rajooni, linna või kõrgemal võistlustel ja 20 korda kehakultuurikollektiivi võistlustel.

Vabariikliku kategooria kohtuniku nimetus omistatakse kohtunikele, kellel on pikaajaline praktika töötamisel peakohtunikuna või tema asetäitjana linna või vabariikliku ulatusega võistlustel, kohtunike ettevalmistamise ning kvalifikatsiooni tõstmise seminaride läbiviimise praktika

ja vähemalt 5 aastat kohtunikutöö staaži.

Üleliidulise kategooria kohtuniku nimetus omistatakse kvalifitseeritud kohtunikele, kellel on 6 - 8 aastat kohtunikutöö staaži, on läbi viinud kohtunike kvalifikatsiooni tõstmise seminare ja õppekogunemisi ning pikka aega töötanud peakohtunikuna või tema asetäitjana vabariikliku ja üleliidulise ulatusega võistlustel.

Vabariikliku ja üleliidulise kategooria omistamisel nõutakse kohtunikelt lisaks eelloetletule pidevat töötamist ka kehakultuurikollektiivi võistlustel. Üksikutel juhtudel võib kohtunikutöö staaži vähendada kohtunikel, kellel on kõrge sportlik kvalifikatsioon, suur spordi- või treeneritöö staaž, vaatamata sellele et tallei ole peakohtunikuna või tema asetäitjana töötamise praktikad.

Igale kohtunikule antakse välja kohtunikutunnistus ja rinnamärk. Kohtunikutunnistusse tehakse kronoloogilises järjekorras sissekanded võistlustest, kus tegutseti kohtunikuna, samuti märgitakse ametikoht ja peakohtuniku alkiri koos tegutsemise hindega.

Kohtunikele on võistlustel ette nähtud valge riietus. Meestele - valge särk, püksid ja valged jalatsid. Naistele - valge kleit või valge pluus ja seelik ning valged jalatsid.

II. VÕISTLUSALAD, -DISTANTSID, VÕISTLUSTE ISELOOM JA VÕISTLUSJUHEND.

1. Võistlusalad ja -distsid.

Ujumisvõistlusi korraldatakse ja rekordeid registreeritakse järgmistel aladel ja distantsidel.

M e h e d:

- a) vabaujumine - 50, 100, 200, 400, 800, 1500 m; teateujumine 4 x 100, 4 x 200 m;

- b) rinnuliujumine - 50, 100, 200 m;
- c) liblikujumine - 50, 100, 200 m;
- d) seliliujumine - 50, 100, 200 m;
- e) küliliujumine - 100 m;
- f) kombineeritud teateujumine - 4 x 100 m (100 m selili + 100 m rinnuli + 100 m liblikat + 100 m vabalt);
- g) kompleksujumine (individuaalne) - 200 m (50 m liblikat + 50 m selili + 50 m rinnuli + 50 m vabalt); 400 m (100 m liblikat + 100 m selili + 100 m rinnuli + 100 m vabalt);
- h) sukeldumine kiirusele - 25 ja 50 m (rekordeid ei registreerita);
- i) ujumine avavees - 500 kuni 3000 m (rekordeid ei registreerita);
- j) pikamaaujumine - 10, 15, 25 km (rekordeid ei registreerita).

N a i s e d :

- a) vabaujumine - 50, 100, 200, 400, 800, 1500 m, teateujumine 4 x 100 m;
- b) rinnuliujumine - 50, 100, 200 m;
- c) liblikujumine - 50, 100, 200 m;
- d) seliliujumine - 50, 100, 200 m;
- e) küliliujumine - 100 m;
- f) kombineeritud teateujumine - 4 x 100 m (100 m selili + 100 m rinnuli + 100 m liblikat + 100 m vabalt);
- g) kompleksujumine (individuaalne) - 200 m (50 m liblikat + 50 m selili + 50 m rinnuli + 50 m vabalt); 400 m (100 m liblikat + 100 m selili + 100 m rinnuli + 100 m vabalt);
- h) ujumine avavees - 500 kuni 2000 m (rekordeid ei registreerita);
- i) pikamaaujumine - 10, 15 km (rekordeid ei registreerita).

N o o r m e h e d j a n e i u d :

- a) vabaujumine - 50, 100, 200, 400, 800 m (noormeestele ja neidudele), 1500 m (noormeestele); teateujumine - 4 x 100 m (noormeestele ja neidudele), 4 x 200 m (noormeestele);
- b) rinnuliujumine - 50, 100, 200 m;

- c) liblikujumine - 50, 100 (noormeestele ja neidudele) , 200 m (noormeestele);
- d) seliliujumine - 50, 100, 200 m;
- e) kompleksujumine (individuaalne) - 200 m (50 m liblikat + 50 m selili + 50 m rinnuli + 50 m vabalt); 400 m (100 m liblikat + 100 m selili + 100 m rinnuli + 100 m vabalt);
- f) kombineeritud teateujumine - 4 x 100 m (100 m selili + 100 m rinnuli + 100 m liblikat + 100 m vabalt).

P o i s i d j a t ü d r u k u d :

(parimad tulemused arvestatakse tippsaavutustena)

- a) vabaujumine - 50, 100, 200, 400 m; teateujumised 4 x 50 m, 4 x 100 m;
- b) rinnuliujumine - 50, 100, 200 m;
- c) liblikujumine - 50, 100 m;
- d) seliliujumine - 50, 100, 200 m;
- e) kompleksujumine - 200 m (50 m liblikat + 50 m selili + 50 m rinnuli + 50 m vabalt);
- f) kombineeritud teateujumine - 4 x 50 m (50 m selili + 50 m rinnuli + 50 m liblikat + 50 m vabalt); 4 x 100 m (100 m selili + 100 m rinnuli + 100 m liblikat + 100 m vabalt).

2. Võistluste iseloom.

Ujumisvõistlused on oma iseloomult individuaalsed, võistkondlikud või individuaal-võistkondlikud.

Individuaalsetel võistlustel arvestatakse ainult iga võistleja tulemust ja kohta. Iga ala ja distantsi võitjale omistatakse meistri- või võitja nimetus.

Võistkondlikel võistlustel lähevad üksikute võistlejate tulemused võistkondlikku arvestusse ja nende põhjal määratakse võistkonna koht võistlustel. Võitjale võistkonnale omistatakse meistervõistkonna või võitja võistkonna nimetus.

Individuaal-võistkondlikel võistlustel arvestatakse tulemusi üheaegselt üksikutele võistlejatele ja võistkonnale, määrates nende paremusjärjestuse võistlustel.

Võistluste iseloom ja programm määratakse igal üksikul juhtumil kindlaks võistlusjuhendiga.

3. Võistlusjuhend.

Võistlusjuhend koostatakse võistlusi korraldava organisatsiooni poolt lakooniliselt, lühidalt ja arusaadavalt ning see koosneb järgmistest põhiosadest.

1) Eesmärgid ja ülesanded. Need võivad olla erinevad, olenevalt võistluste ulatusest, iseloomust ja suunitlusest. Näiteks ujumise individuaal-võistkondlikel meistrivõistlustel võiksid põhieesmärkideks ja ülesanneteks olla

- a) kokkuvõtete tegemine õppe-sportlikust tööst;
- b) tugevamate ujujate, võistkondade või kehakultuuriorganisatsioonide väljaselgitamine jne.

2) Läbiviimise aeg ja koht. Märgitakse võistluse algus ja lõpp ning linna või asustatud punkti ja basseini või ujula nimetus, kus võistlused läbi viiakse.

3) Võistluste juhtimine. Määratakse kindlaks spordiorganisatsioon, kes juhib võistlusi ja kellele on pandud nende vahetu läbiviimine.

4) Võistlusest osavõtjad. Määratakse võistlusest osavõtjate kvalifikatsioon ja vanus. Võistkondlike võistluste korral nimetatakse täiendavalt ka võistlustest osavõtavad võistkonnad ja nende koosseis (arvuline ja sooline).

5) Programm. Loetletakse kõik alad ja distantsid, milles viiakse läbi võistlusi meestele, naistele, noormeestele, nendudele, poistele ja tüdrukutele. Individuaal-võistkondlike võistluste korral märgitakse alad ja distantsid, millised viiakse läbi individuaal- või võistkondlike võistlustena.

6) Võistluste läbiviimise tingimused. Teatatakse punkti-de arvestuse süsteem ja arvestusse minevate võistlejate arv programmi igal alal.

Võitjate selgitamine. Määratakse kindlaks individuaal-võistkondliku võistluse võitjate selgitamise kord.

Võitjate autasustamine. Märgitakse, millega autasustatakse individuaalvõistluse võitjaid ning esikohale tulnud võistkondi ja milline organisatsioon autasustab. Otsustatakse

se, milline sportlik nimetus omistatakse võitjale (meister, võitja jne.).

Organisatsioonilised küsimused. Kui võistlused toimuvad välisvõistlejatega, siis märgitakse nende saabumise ja lahkumise ajad. Määratakse kindlaks, millised kulutused kannab võistlusi läbiviiv või komandeeriv organisatsioon. Milllega kindlustatakse võistlejaid võistluste ajal. Milliseid dokumente tuleb võistlejate kohta esitada mandaatkomisjonile ujujate võistlustele lubamiseks. Määratakse kindlaks, kuhu, kellele ja missuguseks ajaks tuleb esitada eel-, nimelised ja tehnilised ülesandmised. Teatatakse mandaatkomisjoni ja esindajate koosolekute ajad ja kohad.

Võistlusjuhend on peakohtunikele peale võistlusmääruste üheks olulisemaks põhidokumendiks võistluste läbiviimisel. Sellest saab juhiseid ka peasekretär individuaal- ja võistkondliku paremusjärjestuse määramisel.

III. VÕISTLUSTEST OSAVÕTJAD.

1. Osavõtjate vanus.

Võistlustest osavõtjad jagatakse järgmistesse vanuseklassidesse.

L a p s e d.

Poisid ja tüdrukud 11 - 12 a. (noorem vanus).

1970.aastal - 1958., 1959.aastal sündinud,

1971.aastal - 1959., 1960.aastal sündinud

jne.

Poisid ja tüdrukud 13 - 14 a. (keskmine vanus).

1970.aastal - 1956., 1957.aastal sündinud,

1971.aastal - 1957., 1958.aastal sündinud

jne.

N o o r e d.

Noormehed ja neiud 15 - 16 a. (vanem vanus).

1970.aastal - 1954., 1955.aastal sündinud,

1971.aastal - 1955., 1956.aastal sündinud

jne.

T ä i s k a s v a n u d .

Mehed ja naised 17 aastat ja vanemad.

M ä r k u s e d. 1) Laste ja noorte vanuseklassi kuuluvate võistlejate vanus määratakse kindlaks sünniaastate järgi.

2) 1953.a. sündinud võistlejad 1970.aastal täiskasvanute klassis. 1954.a. sündinud võistlejad 1971.aastal täiskasvanute klassis jne.

3) Vastava ettevalmistuse puhul, arsti, treeneri, ujumise föderatsioonile või vastava kehakultuuri- ja spordikomitee loal võivad poisid ja tüdrukud võistelda järgmises vanemas grupis, kui seda lubatakse võistlusjuhendiga (poisid - noormeeste, tüdrukud - neidude klassis, noormehed ja neidud - täiskasvanute klassis).

2. Võistlustest osavõtt.

1) Võistlustest lubatakse osa võtta isikult, kes on selleks saanud arsti loa.

2) Arsti luba vormistatakse vastava spordiorganisatsiooni poolt esitataval registreerimislehel.

3. Võistlejate õigused ja kohustused.

1) Võistlejad on kohustatud

a) tundma võistlusmäärusi, võistlusjuhendit, antud võistluste programmi ja läbiviimise korda;

b) kinni pidama sisekorra määrustest, mis on kehtestatud võistlustest osavõtjatele;

c) täitma võistluste ajal kõiki kohtunike korraldusi.

2) Võistlejatel on õigus pöörduda kohtunike poole ainult oma võistkonna esindaja kaudu.

3) Võistlustest osavõtjad ei või olla samadel võistlustel kohtunikeks.

4. Võistlejate riietus.

1) Võistleja on kohustatud esinema võistlustel puhtas ja korralikus võistlusdressis.

Võistluste ava- või lõpuparaadi ajal peavad kõik võistlejad olema riietatud ühtlaselt, oma spordiühingu võistlusdressi.

2) Võistlustel esinevad mehed, noormehed, poisid - meistersportlased ja esimese järgu sportlased ujumispükstes kolmnurkpükstega nende all või spetsiaalsetes pükstes; teise ja kolmanda järgu ujujad ülalnimetatud riietuses või ainult kolmnurkpükstes; naised, neiud, tüdrukud esinevad vaatamata spordijärgule ujumistrikoodes.

Kui teateujumisel stardib võistkonnas üks või mitu meistersportlast või esimese järgu sportlast, tuleb neil esineda ujumispükstes kolmnurkpükstega nende all; ülejäänud võistlejad (2. ja 3. spordijärku omavad ujujad) võivad ujuda kolmnurkpükstes.

Ujumis- ja kolmnurkpüksid peavad olema valmistatud läbipaistmatust materjalist. Pükste alumine serv peab ulatuma allapoole puusaliigest.

Naiste ujumistrikoo peab samuti olema valmistatud läbipaistmatust materjalist. Trikoo kaelaväljalõige ei tohi olla eest üle 12 cm, seljalt üle 20 cm sügav, kaenlaväljalõige mitte üle 5 cm ette ning üle 7 cm taha.

Kohtunikekogul on õigus keelata startimine võistlustel määrustele mittevastavas riietuses.

3) 2. või 3. spordijärguga meesvõistlejate ja algajate tulemused, mis ületavad 1. või meistrijärgu nõuded, lähevad arvesse, vaatamata sellele et osavõtjad startisid kolmnurkpükstes.

IV. VÕISTKONDADE ESINDAJAD JA TREENERID.

1. Võistkondade esindajad.

Igal võistlustest osavõtval organisatsioonil peab olema esindaja. Esindaja on võistkonna juht ja vahendaja kohtunikekogu ja võistlejate vahel. Ta võtab osa loosimisest ja kohtunikekogu koosolekutest, kui neid viiakse läbi koos esindajatega. Esindaja viibib võistluste ajal koos võistkonnaga neile määratud kohas ja kindlustab võistlejate õigeaegse ilmumise starti ning vastutab võistlejate distsipliini eest. Seega tuleb esindajal peale organisatoorse töö

läbi viia ka kasvatuslikku tööd. Ta viib võistluste vaheajal läbi võistkonna üldkoosolekuid, kus arutatakse võistluste kulgemisega seoses olevaid küsimusi, analüüsitakse ujujate esinemiste edu ja ebaedu põhjusi. Juhul kui keegi võistkonna liikmetest on käitunud distsiplineerimatult või amoraalselt, on selliste küsimuste arutamine üldkoosolekutel kohustuslik. Sellistel edu ja ebaedu kui ka distsiplini küsimuste arutlustel on suur kasvatuslik tähtsus.

Esindajal on keelatud end segada kohtunike ja võistlusi korraldavate isikute töösse ja korraldustesse. Kuid oma osavõtuga kohtunikekogu ja esindajate ühisest koosolekust võib ta oma nõuannete ja märkustega koosolekul aidata kõrvaldada puudusi kohtunikekogu töös, mis omakorda aitavad kaasa võistluste organiseeritud läbiviimisele.

Kõik protestid tuleb esindajal esitada kohtunikekogule kirjalikult mitte hiljem kui 30 minuti jooksul pärast vahejuhtumit.

Kui võistkonnal puudub esindaja, siis täidab tema kohustusi võistkonna liikmete hulgast määratud võistkonna kapten.

2. Võistkonna treener.

Võistkonna treener on esindaja abiliseks kasvatustöös ja vastutab ujujate ettevalmistuse ja eduka esinemise eest võistlustel. Treener viibib oma võistkonna juures ja kindlustab koos esindajaga võistlejate õigeaegse ilmumise starti. Ta koostab teateujumise võistkonnad ning esitab need esindaja kaudu sekretariaati.

3. Võistlusteks ülesandmine.

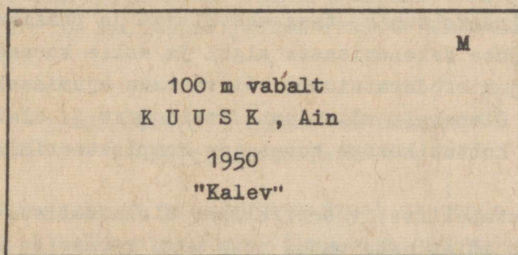
Vastavalt võistlusjuhendile nõutakse võistlustele lubatud organisatsioonidelt nimelisi ja tehnilisi ülesandmisi.

Nimelised ülesandmised (lisa 1) esitatakse 1 - 3 päeva enne võistluste algust mandaatkomisjonile, kes kontrollib juhendis nõutud dokumentide põhjal võistlejate vastavust esitatud nimekirjale. Mandaatkomisjon otsustab võistlejate lubamise võistlustele, märkides otsuse nimelisele ülesand-

misele. Selle abil kontrollib sekretariaat hiljem võistlejate nimelist vastavust tehnilisele ülesandmisele. Kui mandaatkomisjoni ülesanded pannakse võistluste peakohtunikule, siis nimelisi ülesandmisi ei nõuta, vaid esitatakse peakohtunikule tehniline ülesandmine (lisa 2). See esitatakse võistkonna esindaja poolt kuni üks päev enne võistluste algust. Koos tehnilise ülesandmisega esitatakse sekretariaadi töö kergendamise eesmärgil ka võistlejakaardid.

Võistlejate nimed kantakse kas varem trükitud blanketidele (lisad 3, 4 ja 5) või nende puudumisel valgetele paberilehtedele (joon.1). Tavaliselt võetakse selleks ¼ formaadi suurune paberileht.

Näide.

J o o n . 1 .

Praktikas on juurdunud järgmine vorm. Lehe paremale ülemisele servale märgitakse sugu: M (mees), N (naine). Noorte võistlusel ka vanuseklass: P (poeglaps) - 1956 - 1957 või T (tütarlaps) - 1956 - 1957. Viimasel ajal on hakatud ka meie vabariigis kasutama, analoogiliselt teistele spordialadele, vanuseklasside märkimiseks tähti A, B, C jne. Sealjuures A-vanuseklass vastab 15 - 16.a. vanusele ehk näiteks 1970.aasta võistlustel 1954 - 1955.a. sündinud noortele. Seejuures märgitakse lehe ülemisele servale näit. T - B-kl., mis tähendab, et osavõtja on tütarlaps ja stardib B-klassis, mis 1970.a. haarab aastaid 1956 - 1957. Lehe keskele märgitakse distants ja ujumisviis, sellest allapoole trükitähedega võistleja perekon-

na- ja eesnimi. Järgmisele reale sünniaasta ja sellest alapoole spordiorganisatsioon või kehakultuurikollektiiv. Leht täidetakse harilikku või pastapliiatsiga.

Kaardid täidetakse iga võistleja kohta eraldi igale alale ja distantsile.

V. KOHTUNIKEKOGU.

Võistluste läbiviimist teostab kohtunikekogu, kelle tööd juhib peakohtunik. Kohtunikekogu koosseis määratakse vastava kohtunikekogu presiidiumi poolt, kusjuures peakohtunikekogu (peakohtunik, tema asetäitjad ja peasekretär) määratakse juba kalendriaasta algul ja selle koosseisu kindlatab kas ujumissföderatsioon või vastava ujumissektsiooni presiidium. Olenevalt võistluste iseloomust ja ulatusest toimub kogu kohtunikekogu koosseisu komplekteerimine erinevalt.

Linnadevaheliste, vabariiklike, üleliiduliste ja rahvusvaheliste võistluste puhul peab kogu koosseisu komplekteerimine olema lõpetatud 1 - 2 kuud enne võistluste algust. See nõue on tingitud sellest, et nimetatud võistlustel tegetsevad tavaliselt erinevatest linnadest pärinevad kohtunikud. Nende võistlustel tegetsemiseks on vajalik eelnev kokkulepe ja vajaduse korral ka vabastusetaotluste saatmine viimaste töökohtadele. Linna ja kehakultuurikollektiivi võistlusteks toimub kohtunikekogu koosseisu komplekteerimine tavaliselt 10 - 30 päeva enne võistluste algust.

1. Kohtunikekogu koosseis.

Kohtunikekogu koosseisu kuuluvad peakohtunik, peakohtuniku asetäitjad (nende hulgas ka võistluste arst), peasekretär, sekretärid, lähetaja ja tema abi, lõpukohtunikud, distantsikohtunikud, pöördekohtunikud, ajamärkijate vanemkohtunik, tema abi ja ajamärkijad, kohtunik võistlejate juu-

res ja informatsioonikohtunikud.

Kohtunikekogu arvuline koosseis sõltub võistluste ulatusest ja määratakse kindlaks võistlust korraldava organisatsiooni poolt.

Vabariiklike, üleliiduliste ja rahvusvaheliste võistluste korral, kus võistlused viiakse tavaliselt läbi kaheksarajalises ujulas, võib kohtunikekogu koosseis ulatuda kuni 75 liikmeni.

Vähese osavõtjate arvuga võistluste kohtunikekogu koosseisu (miinimum) kuuluvad peakohtunik, võistluste arst, sekretär, lähetaja, lõpukohtunik, distantsikohtunik, pöördekohtunik, ajamärkijad, informatsioonikohtunik.

Nelja- või kuuerajalises ujulas läbiviidavate kehakultuurikollektiivide võistluste puhul piisab 10 - 12 kohtunikust, et oma tööga toime tulla. Tabelis 1 on esitatud kohtunike arv ja kohtadele jaotus erineva ulatusega võistluste korral.

2. Nõuetest kohtunike määramisel ametikohtadele.

Kohtunikekogu komplekteerimisel ja nende kohtadele määramisel tuleb arvestada võistluste ulatust ning kohtunike kvalifikatsiooni. Tabel 2 näitab, millise madalama kategooriaga võib kohtunikuna töötada ühel või teisel ametikohal.

Vastavalt määrustele on lubatud kohtunike kategooria tõstmise eesmärgil rakendada madalama kategooria kohtuniku tööle ühe astme võrra kõrgemal ametikohal, et veenduda tema oskustes ja võimetes. Sel juhul töötab kohtunik kvalifitseeritud kohtuniku järelvalvel.

T a b e l 1.

Kohtunike arv ja kohtadele jaotus erineva
ulatusega võistlustel.

Kohtuniku nimetus	Kohtunike arv	Vabariiklikel, üleliidulistel, rahvusvahelistel võistlustel	Kehakultuuri- kollektiivi võistlustel
v Peakohtunik	1	1	1 ^x
Peakohtuniku asetäitjad	3		-
v Peasekretär	1		1
Sekretärid	3		-
v Lähetaja	1		1 ^{xx}
Lähetaja abi	1		-
Kohtunik võistlejate juures	1		-
Ajamärkijate vanemkohtunik	1		-
v Ajamärkijad	24		6
v Lõpukohtunike vanemkohtunik	1		1 ^{xxx}
Lõpukohtunikud	24		-
v Distantisikohtunike vanemkohtunik	1		1 ^{xxx}
Distantisikohtunikud	2		-
v Pöördekohtunike vanemkohtunik	1		1 ^{xxx}
Pöördekohtunikud	8		-
Informatsiooni vanemkohtunik	1		-
Informatsioonikohtunikud	1		-
=====		75	12

^x Peakohtunik täidab ka informatsioonikohtuniku ülesandeid.

^{xx} Lähetaja täidab ka lähetaja abi ülesandeid.

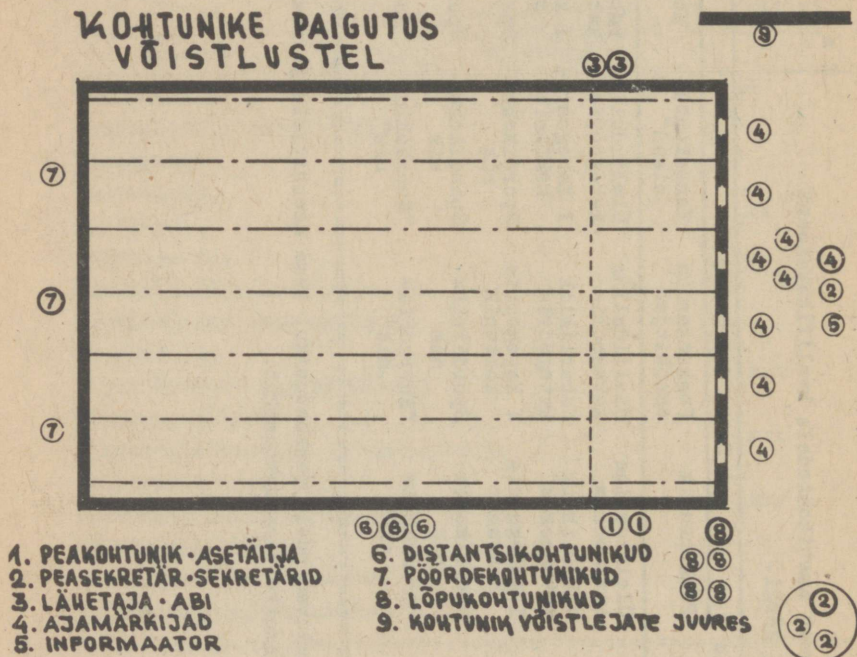
^{xxx} Distanti-, pöörde- ja lõpukohtunik moodustavad kohtunike kolmiku, kes jälgivad koos distantsi läbimist, pöörrete sooritamist ja distantsi lõpetamist.

Kohtunike määramisest ametikohtadele kvalifikatsiooni järgi.

Võistluste ulatus	A m e t i k o h t			
	Peakohtunik	Peakohtuniku asetäitjad	Vanemkohtuniku- nikud	Kohtunikud
Rahvusvahelised võistlused	Üleliiduline kategooria	Üleliiduline kategooria	Üleliiduline kategooria	Vabariiklik kategooria
Üleliidulised ja vabariiklikud võistlused	Vabariiklik kategooria	Vabariiklik kategooria	I kategooria kohtunik	I kategooria kohtunik
Linnade ja rajoonide võistlused	I kategooria kohtunik	I kategooria kohtunik	Sportikohtuniku- nik	Sportikohtuniku- nik
Kehakultuurikollektiivi võistlused	Sportikohtuniku- nik	Sportikohtuniku- nik	Sportikohtuniku- nik	Sportikohtuniku- nik
Koolinoorte ja pioneeride võistlused	"Noorkohtuniku- nik"	"Noorkohtuniku- nik"	"Noorkohtuniku- nik"	"Noorkohtuniku- nik"

X Vanemkohtunike hulka kuuluvad peale peakohtuniku, tema asetäitjate ja peasekretäri lähetaja, pöörde- ja lõpukohtunike vanemkohtunikud.

Kohtunike paigutus võistlustel on näidatud joonisel 2

J o o n . 2 .

Et kohtunikekogu tegevus oleks võistlustel vajalikul tasemel, on soovitatav võistluste eel läbi viia kohtunike instruktaaz, kus arutatakse määruste ühtset tõlgendamist ning informeeritakse vahepeal toimunud uuendustest määrustes.

VI. KOHTUNIKE KOHUSTUSED JA TÖÖ METOODIKA.

Peakohtunik.

Peakohtunikuks määratakse isik, kellel on küllaldane kohtunikutöö staaž ja suuri kogemusi sellel alal.

Peakohtunikul tuleb peale võistluste otsese läbiviimise tegelda veel võistluste-eelse organisatsioonilise tööga. Tema ju vastutab võistluspaiga, selle sisseseade ja inventari korrasoleku ning muude võistluste läbiviimisega seoses olevate eeltööde normaalse kulgemise eest.

1. Võistluspaiga ja inventari korrasoleku kontroll.

Suuremad võistlused viiakse tänapäeval läbi kas siseujulates või eelsoojendusega ujumisbasseinides, mis on ehitatud vastavalt võistlusmäärustele ja tehniliselt korras. Sellepärast piisab peakohtunikul inventari ja ruumide kontrollist mõni päev enne võistluste algust. Kui võistlused viiakse läbi looduslikele veekogudele ehitatud ujulates, tuleb peakohtunikul üksi või koos asetäitjaga ilmuda 1 - 2 nädalat enne võistluste algust võistluskohale ja kontrollida selle korrasolekut ja vastavust võistlusmäärustele. Võistlusmäärustes (§ 35) on antud nõuded määrusepäraste ujulate kohta. Need on järgmised.

- Ujula pikkus võib olla 25, 33,3 või 50 meetrit ja laius vastavalt radade arvule, kusjuures äärmiste radade taga peab olema veel vaba veepinda laiusega vähemalt 0,5 m. Basseini pikkuses on lubatud kõikumine + 10 mm.

- Ujula minimaalseks sügavuseks on 0,9 m. Stardihüppe sooritamise kohal ei tohi see olla alla 1,2 meetri.

- Ujula peab olema piiratud (neljast küljest).

A. Stardist - vähemalt 3 m laiuse platvormiga, stardisilla või eraldi stardipukkidega. Silla või pukkide esi-

külje kõrgus veepinnast on siseujulates 0,3 - 0,75 m, välisujulates aga 0,3 - 1,0 m. Selline suur kõrguste vahe välisujulates on tingitud veetõusust ja langusest looduslikes veekogudes, mis olenevad aastaagadest või ilmastikutingimustest. Stardipukkide pealispind kallakuga kuni 15° (mitte rohkem), kaetakse kareda materjaliga.

Silla laius on 0,5 m, stardipukkide alus kujutab endast ruutu külje pikkusega 0,5 m.

Silla ja stardipukkide eesmised, veepoolsed pinnad peavad olema siledad.

Siseujula või eelsoojendusega basseini peab olama piiratud püstloodis seintega, looduslikel veekogudel asuv aga pöördeseinaga.

Seinad ja pöördeseinad peavad kulgema piki kogu ujula laiust ja olema stardisilla või pukkide eesmise tasapinnaga ühekõrgused.

Ujula seinad ja pöördeseinad peavad olema tasased ja ilma süvendita (rennideta, vee äravoolukanaliteta).

Pöördesein ujula poolt peab olema tasane, sile ja ilma vahedeta, veepealse osa kõrgusega mitte vähem kui 0,3 m ja veealuse osaga mitte vähem kui 1,8 m.

Seliliujumise stardiks kinnitatakse pöördeseina, seinaga või stardisilla ehk stardipukkide esimesse tasapinda nendega ühetasaselt käepidemed pikkusega 0,5 m, 0,45 m kõrgusele veepinnast.

B. Stardikoha vastaspool piiratakse sügavusse samuti nagu stardikohas, s.o. vanni seinaga või pöördeseinaga. Vaba ala laius sellel küljel on mitte vähem kui 1,5 m.

C. Külgedelt on ujula piiratud kogu pikkuses vaba alaga, laiusega mitte vähem kui 1 m. Looduslikes veekogudes võib välised küljealad asendada ujuva piirdega.

Ujula osa, mis on eraldatud igale startivale võistlejale, nimetatakse rajaks. Ujula rajad on ühelaiused, mitte kitsamad kui 2,5 m. Nad peavad olema eraldatud üksteisest kogu ujula pikkuses katkematute ümmarguste eredat värvi ujuvate tähistega (läbimõõduga mitte üle 5 cm). Otsaseintest viie meetri kauguseni peavad tähised olema punast vär-

vi. Igal rajal on oma järjekorranumber. Rada nr.1 on stardi poolt distantsi suunas vaadates paremal. Stardipukkide igale küljele peab olema värvitud vähemalt 0,4 m kõrgused numbrid. Nendes ujulates, kus stardipukkide asemel on startialused, asetatakse number stardiseinale.

Selline ebaharilik radade nummerdamine on vajalik selleks, et lähetaja, informaator, distantsi- ja pöördekohtunikud ning pealtvaatajad võiksid võistlejaid jälgida numbratsiooni õiges järjekorras.

Ujujate peatamiseks valestardi puhul peab olema ette nähtud risti üle ujulavanni tõmmatava nõõri kinnituskohad. Nende kaugus stardiseinast on 15 m ja kõrgus veepinnast 1,8 m.

Ujula põhi olgu puhas, sile ja tasane. Siseujulates ja eelsoojendusega basseinides olgu põhi hele ja iga raja keskel ujuja orienteerimiseks 25 cm laiuse eredat värvi joonega, mis lõpeb 1 m kaugusel otste seintest. Risti üle ujula põhja 2 m kaugusel otste seintest peab olema tõmmatud samalaiune joon. Basseini otste seintele, iga raja keskel, peab olema tõmmatud kaks 25 cm laiust, teineteisega risti olevat joont. Vertikaaljoon, pikkusega 60 cm, algab veepinna piirist ja sellele risti tõmmatud 50 cm pikkune joon asetseb 40 cm sügavusel veepinnast.

Seliliujumise läbiviimiseks peab 5 m kaugusele 1 - 1,5 m kõrgusel stardi- ja pöördeseiinest olema risti üle basseini tõmmatavate nõõride jaoks kinnituskohad.

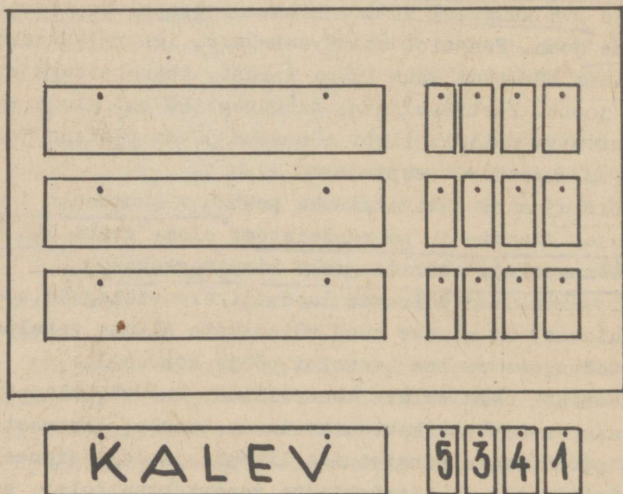
Kui võistlused toimuvad looduslikele veekogudele ehitatud ujulates, on nõutav enne võistluste algust vetelpäästejaama töötajate poolne basseini põhja kontroll.

Inventari osas tuleks kontrollida, kas võistluspaigal on olemas vastav arv kohtunike laudu, toole, lipumaste (riigi- ja spordiorganisatsioonide lippude jaoks), signaallippe (lähetajatele ja ajamärkijate vanemkohtunikule), stoppreid, rinnamärke, ruuporeid, nõõr valsestardi peatamiseks, seliliujumise jaoks kaks 20 x 30 cm suuruste üksteisest 30 cm kaugusel asetsevate punaste lippudega varustatud nõõri, ohutuse tagamiseks vajalikud päästevahendid jne.

Kui võistlusprogrammis on pikemad distantsid (800 ja 1500 m), siis peab iga raja jaoks olema numbrite komplekt (1 - 10). Nende numbritega näidatakse ujujatele, mitusada meetrit on jäänud distantsi lõpuni.

Sekretariaadi tööks peab olema vastav ruum ja varutud vajalik hulk kantseleimaterjali, kirjutusmasin ja võimaluse korral paljundusmasin. Kui võistluspaigas on olemas raadiosõlm, tuleb kontrollida selle korrasolekut. Leppida kokku mikrofonide paigutamise suhtes, valida vajalikud muusikapalad, nagu fanfaarihelid, hümnid, marsid ja vajaduse korral ka ajaviitemuusika.

Võistkondlike võistluste korral peaks olema valmistatud alustahvel võistkondliku paremusjärjestuse jooksva punktide seisu demonstreerimiseks (joon. 3).

J o o n . 3 .

Selleks lüüakse alusele naelad spordiorganisatsioonide või linnade nimetuste ja vastavate numbrite ülesriputamiseks. Nimetused ja numbrid kirjutatakse kas valgeks värvitud vineeritükkiidele, papile või paksemale paberile. Numbreid peab olema nii palju, et nendest oleks võimalik moodustada iga süguseid numbrite kombinatsioone. Selline plakatite ja numbrite kombinatsioon võimaldab iga võistlusala järel kohe muuta alusel olevat paremusjärjestust.

Kontrollimisele kuuluvad veel riietusruumid, kus määratakse kindlaks kohad võistkondadele ja kohtunikele.

Võistluspaigal määratakse võistkondadele ümber basseini kohad võistluste jälgimiseks. Oluline on ka orkestrile koha määramine (kui viimast rakendatakse).

Tribüünide puudumisel tuleb võistluspaik 10 m raadiusega piirata kõiega, et pealtvaatajad ei segaks võistluste läbiviimist.

Peakohtunik, teostanud detailse võistluspaiga kontrolli ja fikseerinud esinenud puudused aktis, esitab selle võistlusi korraldavale organisatsioonile, nõudes sellelt abi aktis esinenud puuduste õigeaegseks likvideerimiseks.

Edaspidi peakohtunik või tema asetäitjad kontrollivad, kuidas toimub aktis fikseeritud puuduste likvideerimine.

Päev enne võistluste algust teostab peakohtunik koos asetäitjaga ja võistlusi korraldava organisatsiooni esindajaga võistluspaiga lõpliku kontrolli, mille kohta koostatakse basseini kontrollakt.

Kui võistlused toimuvad looduslikele veekogudele ehitatud ujulates, määrab peakohtunik kohtunikekogust isikud, kes mõõdavad ujula pikkuse. Teraslindiga mõõtmine toimub tund enne võistluste algust ja kohe pärast võistluste lõppu.

Basseini kontrollakti märgitakse basseini pikkus, stardipukkide kõrgus veepinnast, veesügavus stardipukkide ja pöördeseina juures ning radade laius. Juhul kui võistluskohta lõplikul kontrollimisel võistluskoht, sisseseade ja inventar ei vasta võistlusmäärustele, jääb peakohtunikul

õigus võistluste algust muuta või võistlused üle viia teise basseini. Samuti on tal õigus võistluste käigus katkestada nende edasine läbiviimine või kuulutada ajutine vaheaeg ebasoodsate meteoroloogiliste tingimuste puhul või kui võistluspaik muutub kõlbmatuks. Loomulikult ei kiirusta peakohtunik niisuguste otsuste langetamisega, vaid kooskõlastab küsimuse võistlusi läbiviiva organisatsiooni juhtkonnaga, oma asetäitjate, vanemkohtunike, esindajate ja treeneritega.

2. Võistluste avamine ja lõpetamine.

Peakohtuniku kompetentsi kuulub võistluste ava- ja lõputseremoonia stsenaariumi väljatöötamine. Väljakuulutatud tava kohaselt alustatakse võistlusi osavõtjate paraadi ja piduliku avamisega.

Pärast stsenaariumi kava kooskõlastamist võistlusi läbiviiva organisatsiooniga kava paljundatakse ja jagatakse laiali võistkondade esindajatele. Kui paljundamise võimalused puuduvad, siis ava- ja lõputseremoonia kava tehakse teatavaks esindajate koosolekul.

Siseujulates rivistatakse võistkonnad üles võimlemis- saalides, riietusruumides või koridorides. Suvistes baasides toimub rivistumine basseini otseses läheduses. Kolonni ülesrivistamiseks ja võistluspaigale viimiseks määratakse üks peakohtunike asetäitjatest või keegi vanemkohtunist. Võistkondade rivistamine toimub tavaliselt eelmisel aastal saavutatud kohtade järjekorras. Kui võistkondlik võistlus viiakse läbi esmakordselt, siis toimub võistkondade rivistus tähestikulises järjekorras. Võistkond rivistatakse järjekorras: esindaja, lippur, treener, naisvõistlejad ja meesvõistlejad. Võistkonnad on ühtses dressis.

Individaalvõistluste korral võib rivistus toimuda spordiühingute, linnade kaupa või üldrivistusena. Kasutatakse moodust, kus kolonni pea moodustavad eelmise aasta meistrid ja meistersportlased. Nende järel rivistuvad naisvõistlejad ja kolonni lõpetavad meesvõistlejad. Kohtunikud moodustavad omaette kolonni.

Võistluste avamise eel kõlab orkestrilt või magnetofonilindilt signaal "Kuulake kõik!" Kolonnijuht annab käskluse "Paraad valvel! Sammu marssi!" Kõlavad marsihelid. Esimesena marsivad sisse kohtunikud, kes rivistuvad stardipukkide taha. Nende järel sammuvad võistkonnad ettenähtud kohtadele külg- ja otsaplatvormidele. Seismajäämine ja pööramine nägudega basseini poole toimub võistkondade kaupa käskluseta. Pärast kolonni ülesrivistumist antakse käsklus "Paraad joondu!" "Paraad valvel!" "Keskele vaat!". Kolonnijuht esineb paraadi vastuvõtjale. Pärast raporti ärakuulamist tervitab paraadi vastuvõtja võistlejaid, kes lühidalt vastavad "Tervist!" Järgneb paraadi vastuvõtja lühike tervituskõne. Seejärel heisatakse võistluste lipp (selle sooritavad kaks kuni kolm parimat ujujat või eelmise aasta võitjat, kes nimeliselt enne võistluste avamist olid kindlaks määratud). Antakse käsklus "Võistluste lipu heiskavad ..." (nimetatakse ujujate nimed). Nimetatud ujujad jooksevad lipumasti juurde. Käskluse peale "Liputervituseks valvel!" kõlab Nõukogude Liidu või liiduvabariigi hümn. Ujujad heiskavad aeglaselt lipu. Pärast lipuheiskamist antakse käsklus "Vabalt!" ja lipuheiskajad asuvad rivisse. Paraadi vastuvõtja loeb võistlused avatuks ja võistkonnad marsivad ära. Paraadi vastuvõtja või peakohtunik annab käskluse "Kohtunikel asuda oma ülesannete täitmisele".

Võistluste lõpetamine toimub peaaegu samamoodi kui avamine, kuid mõninga erinevusega. Nimelt marsivad võistkonnad sisse võistlustel saavutatud paremusjärjestuses. Mõnikord or-

ganiseeritakse sissetulek selliselt, et viimasena, pärast seda kui teised võistkonnad on üles rivistunud, saabub võitja võistkond. Võistkond sooritab auringi ümber basseini ja asub oma kohale. Võistluste lõpetamisel raportitega ei esineta. Peakohtunik teeb võistlustest kokkuvõtte ja võitjaile antakse üle auhinnad, medalid või diplomid. Seda teeb kas tema või võistlusi korraldava organisatsiooni esindaja või vastava ujumissektsiooni presiidiumi esimees. Viimasel ajal, eriti noortevõistlustele, kutsutakse autasustama ka endisi nimekaid ujujaid, kusjuures informator teatab ka autasustaja tiitli või tiitlid.

Pärast autasustamist langetatakse võistluste lipp (mängitakse hünni) ja võistkonnad lahkuvad. Viimastena lahkuvad kohtunikud. Mitmepäevaste võistluste puhul marsivad kohtunikud võistluspäeva algul stardiplatvormile ja jäävad stardipukkide taha seisma. Informator teeb teatavaks võistluspäeva kava ja annab käskluse "Kohtunikel asuda oma ülesannete täitmisele!" Võistluspäev lõpetatakse samuti kohtunike rivistusega.

3. Kohtunike jaotamine ametikohtadele.

Kohtunike jaotamine ametikohtadele toimub vastavalt nende kvalifikatsioonile ja staažile (vaata tabel 2). Peakohtunikul on kohtunikekogu presiidiumi poolt kinnitatud võistluste kohtunikekogu koosseis. Koosseisu hulgast määrab ta vastavalt võimetele ja kvalifikatsioonile vanemkohtunikud. Olenevalt võistluste ulatusest, kutsutakse kohtunikekogu kohale kas üks päev või üks tund enne võistluste algust. Kõik kohtunikud on kohustatud end registreerima peakohtuniku juures. Kohale mitteilmunud kohtunike asemele on peakohtunikul lubatud ametisse võtta uued kohtunikud.

4. Kohtunikekogu ja esindajate koosolekud.

Päev enne võistluste algust viib peakohtunik läbi kohtunikekogu ja võistkondade esindajate ühise koosoleku, kus arutatakse võistluste läbiviimisega seosesolevaid küsimusi.

1) Esmalt kuulatakse ära mandaatkomisjoni esimehe aruanne võistlustele lubatud võistkondade ja ujujate arvu suhtes. Samas märgitakse ära võistlustele mittelubatud võistkonnad ja võistlejad. Aruanne koos nimeliste teatistega antakse üle peasekretärile, kellele nimetatud dokumendid on ühtedeks ametlikeks dokumentideks sekretariaadi töös.

2) Täpsustatakse ja ühtlustatakse võistlusjuhendi ja võistlusmäärustiku tõlgendamist. Tehakse teatavaks muudatused määrustes ning vastatakse esindajate küsimustele.

3) Võistkondade esindajad annavad peasekretärile üle tehnilised ülesandmised koos võistlejate kaartidega. Sekretariaat kontrollib kaartide vastavust tehnilistele ja nimelistele ülesandmistele ning valmistub loosimiseks.

4) Tehakse esindajatele teatavaks võistluste kohtunikekogu koosseis ja ametite jaotus.

5) Tutvustatakse võistluste avamise ja lõpetamise tseremoonia kava. Kinnitatakse võistluslipu heiskajate nimeline koosseis.

6) Arutatakse jooksvaid küsimusi.

Pärast seda jätkub koosolek gruppidega. Peakohtunik koos sekretäride ja võistkondade esindajatega viib läbi võistlejate loosimise vahetustesse ja radadele. Vanemkohtunikud instrueerivad oma brigaadi kuuluvaid kohtunikke ja määravad neile täpsed tööloigud.

Ajamärkijate vanemkohtunik teostab stopperite kontrolli ja määrab ajamõõtjatele kellad ja rajad, kus keegi tööle hakkab.

Kui võistlused kestavad mitu päeva, siis on peakohtunikul õigus võistluste käigus läbi viia kohtunikekogu ja esindajate ühiseid koosolekuid, kui ta seda vajalikuks peab. Sel-

liste koosolekute läbiviimise põhjuseks on tavaliselt puudused kohtunikekogu töös, muudatuste tegemine võistluste läbiviimise korras, võistlejate ja esindajate mittesportlik käitumine, esitatud protestide arutamine jne.

Võistluste viimasel päeval viib peakohtunik koos esindajate ja vanemkohtunikega läbi ühise koosoleku, kus päevakorras on tavaliselt järgmised küsimused:

individuaaltulemuste kinnitamine;
võistkondliku paremusjärjestuse kinnitamine;
hinnangu andmine kohtunikekogu tööle.

5. Peakohtuniku õigused.

Peakohtunikul on õigus teha muudatusi võistlusalade läbiviimise järjekorras, kui selleks on äärmine vajadus. Paljud arvavad, et peakohtunikul on õigus muuta ka võistlusjuhendit, kuid see on vale arvamus. Juhendi muutmise õigus on vaid juhendi kinnitanud spordiorganisatsioonil.

Kui peakohtunik veendub, et kohtunik talle määratud ametikohal teeb vigu, siis võib ta kohtuniku ümber paigutada teisele, temale jõukohasele ametikohale. Kui kohtunik teeb töös jämedaid vigu või ei tule toime oma ülesannetega, võib kohtunik ta kõrvaldada kohtunikekogu tööst. Samuti kõrvaldab ta võistlustest osavõtjaid ebasportliku käitumise pärast. Kui peakohtunik on isiklikult veendunud, et kohtuniku või kohtunike poolt langetatud otsused pole õiged, võib ta määrata täiendava ujumise, arvestada või mitte arvestada saavutatud tagajärge ja teha otsuse küsimuses, milles kohtunike arvamusel lähevad lahku.

6. Protestide arutamine.

Peakohtunik peab esitatud protestide suhtes langetama otsuse ühe tunni jooksul. Erandjuhtudel, kui on vajalik kontrollida protestis esiletoodud asjaolusid, võib ta otsuse teha hiljem, kuid tingimata 24 tunni jooksul pärast protesti esitamist.

Protestide arutamisel loeb peakohtunik esmalt protesti sisu ette, kuulab ära kohtuniku või asjaosalise seletuse kelle tegevuse suhtes protest esitati. Peakohtunik kuulab ära ka vanemkohtunike ja esindajate seletused ning avaldab oma arvamuse. Pärast protesti arutamist paneb peakohtunik otsuse hääletamisele. Hääletamisest võtavad osa ainult vanemkohtunikud (peakohtunik, tema asetäitjad, lähetaja, distantsi-, pöörde- ja lõpukohtunike vanemkohtunikud, ajamärkijate vanemkohtunik ja peasekretär).

7. Kohtunikekogu töö hindamine.

Hinnangu kohtunikekogu tööle langetavad esindajad. Kohtunikekogu tööd tervikuna hinnatakse lihtsa häälteenamusega. Vaatamata kohtunikekogu tööle antud üldhindetele, võib üksikute kohtunike brigaadide töö hinnang olla erinev. Näiteks, kui kogu kohtunikekogu töö hinnati heaks, siis ajamärkijate töö võis olla rahuldav, kuid lõpukohtunike töö väga hea. Iga brigaadi vanemkohtunik annab hinde oma brigaadi üksikkohtunike tööle ja kannab hinde koos ametikoha ja võistluse nimetuse äramärgimisega kohtuniku tunnistusele.

Vanemkohtuniku tööd hindab omakorda peakohtunik.

8. Peakohtuniku aruanne.

Pärast võistluste lõppemist tuleb peakohtunikul hiljemalt kolme päeva jooksul esitada võistlusi korraldavale organisatsioonile võistluste aruanne ja kogu võistluste läbi viimisel peetud dokumentatsioon. Peakohtuniku aruanne peab sisaldama järgmisi andmeid.

1) Üldised andmed (võistluste nimetus, läbiviimise aeg ja koht).

2) Üldised andmed võistlustest osavõtjate kohta (võistkondade loetelu, osavõtjate arv (neist mehi, naisi) ja võistlejate kvalifikatsioon järkude kaupa).

3) Võistluste tehnilised tulemused (võistkondade paremusjärjestus ja kogutud punktide arv, iga ala kolme parema

ujuja nimed ja rekordtulemuste ületajate nimed koos tulemustega).

4) Sportlike tulemuste analüüs (võistluste käigus ületatud spordijärkude arv järkude kaupa, palju on välja antud rändauhindu, medaleid, diplomeid jne.).

5) Kohtunikekogu tööle antud hinnang ja kohtunikekogu töö iseloomustus.

6) Puudustest võistluste läbiviimise organisatsioonis.

7) Meditsiiniline teenindamine ja esinenud vigastusi võistlustel.

8) Võistluskoha ettevalmistus ja osavõtjate teenindamine.

9) Peakohtuniku ettepanekud ja muud märkused.

Peakohtuniku asetäitjad.

Vastavalt võistlusmäärustele tegutsevad asetäitjad peakohtunikult saadud juhiste kohaselt ja viimase äraolekul täidab üks neist tema kohustusi. Juhul kui suurema ulatusega võistluste puhul on peakohtunik määratud mujalt linnast, siis peakohtuniku asetäitjaks määratakse keegi kohapealsetest kohtunikest. Viimane, tundes kohapealseid tingimusi, lahendab kuni peakohtuniku saabumiseni kõiki küsimusi, mis on seotud võistluste ettevalmistamisega.

Asetäitjate arv oleneb võistluste ulatusest ja tähtsusest. Pisema tähtsusega võistluste puhul peakohtuniku asetäitjaid ei määrata. Peakohtuniku asetäitjate ülesanneteks on tavaliselt võistluspaiga sisustuse ja inventari kontroll, võistluste ava- ja lõputseremoonia ettevalmistamine ja läbiviimine. Ajamärkijate töö kontroll ja finišikohtunike abistamine, eriti finaalujumiste puhul. Nad viivad läbi võitjate autasustamist jne.

Peasekretär ja sekretärid.

Peakohtuniku lähimaks ja vastutusrikkamaks abiliseks on peasekretär, kellest oleneb täiel määral võistluste lä-

biviimine. Ta protokollib kohtunikekogu koosolekuid. Valmistab ette kõik materjalid ja dokumentatsiooni, mis on vajalikud võistluste läbiviimiseks. Juhib sekretäride tööd ja võistluste protokollimist. Võtab vastu avaldusi ja proteste ning esitab need peakohtunikule. Koostab läbiviidud võistluste tehnilise aruande. Peakohtuniku loal annab informatsiooni võistluste käigust ajakirjanikele.

Sekretärid tegutsevad peasekretäri juhtimisel. Sekretariaat alustab oma tööd siis, kui on saanud mandaatkomisjoni poolt kontrollitud võistkondade nimelised teatised ja peakohtunikult võistlusjuhendi, võistkondade tehnilised teatised ning täidetult võistlejate kaardid. Kohe kontrollitakse võistlejate kaartide vastavust nimelistele ja tehnilistele teatistele ning valmistatakse võistlejate loosimiseks vahetustesse ja radadele.

Nende võistlejate kaartidele, kes võistlevad individuaalselt, tõmmatakse punane diagonaaljoon ja märgitakse "individuaalselt". Võistlejale, keda lubatakse võistlustest osa võtma väljaspool võistlust, märgitakse võistlejakaartidele "väljaspool võistlust" ja tõmmatakse kaks punast diagonaaljoont. Kui mõni lubatakse võistlustele tingimisi, siis tema kaardile tõmmatakse sinine diagonaaljoon ja märgitakse "tingimisi".

Kui võistleja on võistluse eel temale esitatud tingimused likvideerinud, tõmmatakse selle võistleja kaardile teine sinine diagonaaljoon, mis on eelmisele risti. See tähendab, et võistleja stardib ühistel alustel teistega. Tingimuse mitetäitmisel eemaldatakse võistleja kaart teiste hulgast ja võistleja langeb võistlustest välja.

Kui võistleja stardib üheaegselt kahes võistkonnas (spordiorganisatsiooni ja linna), siis peab võistleja kaardil olema peale spordiorganisatsiooni nimetuse veel linna nimetus või võistleja kohta on täidetud kaks eri värvi võistlejakaarti, mis ühendatakse klambriga.

1. Võistlejate loosimine vahetustesse
ja radadele.

Sekretariaat, kontrollinud võistlejate kaardid, sorteerib need ujumisdistantside ja ujumisviiside kaupa ning loeb ära. Olenevalt radade arvust tuleb võistlejad igal distantsil ja ujumisviisides jagada ühtlaselt radadele nii, et mõnes vahetuses ei ujuks ainult üks või kaks ujujat. Selline ujujate radadele paigutamine vähendaks võistluspinget ja oleks võistlejate suhtes ebaõiglane. Toome näite. Oletame, et 100 m vabaujumises meestele on üles antud 37 võistlejat. Kuidas tuleks nad paigutada vahetustesse 4-, 5-, 6- või 8-rajalise ujula korral.

T a b e l 3.

Uujate arv vahetuses	Ujula radade arv			
	Neli	Viis	Kuus	Kaheksa
Vahetuste arv				
1	3	4	4	6
2	3	4	4	7
3	3	4	5	8
4	4	5	6	8
5	4	5	6	8
6	4	5	6	-
7	4	5	6	-
8	4	5	-	-
9	4	-	-	-
10	4	-	-	-
K o k k u	37	37	37	37

Nagu tabelist 3 näeme, on erinevate radade arvu juures vahetuste minimaalne arv 10, 8, 6 või 5. Sealjuures on püütud igasse vahetusse jätta niipalju ujujaid, et nende omavahe-
lises võistluses võiks tekkida konkurents.

Seega määrab sekretariaat igal distantsil ja ujumisviisis kindlaks võistlejate ja vahetuste arvu. Oletame, et võistlused viiakse läbi 8-rajalises ujulas. 100 m vabaujumises meestele stardib 37 ujujat. Sekretär määrab ujujad vahetustesse järgmiselt: $6 + 7 + 8 + 8 + 8 = 37$ ujujat. Ju hul kui ujujate arv on väiksem radade arvust, siis ujujate radadele määramisel jäetakse äärmised rajad vabaks.

Nüüd võetakse 100 m ujumise 37 võistleja kaardid, segatakse hoolikalt segi ja asetatakse nimedega allapoole lauale laiali. Sekretär või keegi esindajatest võtab esimese vahetuse jaoks kuus juhuslikku võistlejakaarti ja sekretär märgib järjekorras kaartide vasakule ülemisele äärelle vahetuse ja raja numbri. Murru lugejas märgitakse vahetuse ja nimetajas raja number. Võistlejakaardil näeks see välja nii:

73	M
100 m vabalt	
K U U S K, Ain	
1950	
"Kalev"	

J o o n. 4.

Nii loositakse välja 100 m vabaujumises meestele 5 vahetust. Järgmise ala loosimisel toimitakse analoogselt. Ju hime tähelepanu sellele, et vahetuste numeratsioon on pidev ja see algab igal võistluspäeval algusest peale.

Kui võistlused viiakse läbi finaalisteta ning võistlejate paremusjärjestus määratakse kindlaks aegade järgi, siis võib kokkuleppeliselt võistlejaid vahetustesse määrata viimete järgi nii, et viimases vahetuses ujuksid kõige kiiremad ujujad. Selleks kannavad esindajad võistlejate kaartide

teisele küljele ujujate orienteerivad ajad, millega võistleja võiks distantssi läbida. Sel juhul sekretär grupeerib vahetused aegade järgi ning ujujad loositakse radadele.

Matškohtumiste korral, kus igal alal võistleb vaid teatud arv ujujaid, loositakse välja vaid rajad. Esimesel võistluspäeval ühe võistkonna ujujad stardivad 1., 3. ja 5. rajal, teise võistkonna ujujad 2., 4. ja 6. rajal. Teisel võistluspäeval rajad vahetatakse. Antud juhul määravad esindajad oma ujujad ise radadele. Kui kõik võistlejad on loositud vahetustesse ja radadele, pannakse võistlejate kaardid vahetuste kaupa ümbrikkudesse. Ümbrikkudele märgitakse distantss, ujumisviis, sugu, vanuseklass ja vahetuse number.

2. Stardiprotokoll.

Vastavalt võistlusprogrammile koostatakse võistlejate kaartide põhjal stardiprotokoll, kuhu märgitakse alade järjekord, vahetuste ja radade numbrid, võistlejate perekonnanime ja eesnimed, sünniaastad ja spordiorganisatsioonid. Individuaalselt ja väljaspool võistlust startivate ujujate nimede tahta tehakse selleks vastav mäрге. Stardiprotokollile kirjutavad alla peakohtunik ja peasekretär. Näide:

Esti NSV individuaal-võistkondlikud
meistrivõistlused ujumises

5. - 9. juulini 1970. a. Tallinnas

S t a r d i p r o t o k o l l

I võistluspäev

100 m vabalt meestele

1. vahetus	1. -		
	2. Ilus, Karl	1951	Dünamo
	3. Kuusk, Ain	1950	Kalev
	4. Mets, Enn	1949	Kalev
	5. Roos, Ilmar	1950	Jõud
	6. Poolake, Uno	1951	Tööjõureservid
	7. Kull, Rein	1949	Kalev (individuaalselt)
	8. -		

2. vahetus	1. Pill, Aksel	1950	Dünamo
	2. Oja, Arnold	1951	Jõud
	3. jne.		

Nii kogu võistlusprogrammi osas

(N i m i)

Peakohtunik

(kohtuniku kategooria)

(N i m i)

Peasekretär

(kohtuniku kategooria)

Stardiprotokolle paljundatakse nii palju, et neid jätkuks võistkondade esindajatele, treeneritele, vanemkohtunikele, ajakirjanduse, raadio ja televisiooni esindajaile, teadetetahvlile ülesriputamiseks ja dokumentatsioonikausta panekuks. Üleliidulistel võistlustel nende arv kõigub 100 - 150 piires. Väikeste võistluste juures stardiprotokollide arv on loomulikult väike. Neid antakse esindajaile, kohtunikule võistlejate juures, riputatakse teadetetahvlile ja pannakse dokumentatsioonikausta.

3. Sekretäri tegevus võistluspaigal.

Võistluste ajal viibib üks sekretäridest võistluspaigal. Iga ujutava vahetuse eel annab ta võistlejate kaardid vanemajamärkijale. Pärast distantsi läbimist ujujate poolt saab sekretär vanemajamärkijalt võistlejate kaardid tagasi, kuhu on märgitud võistlejate poolt saavutatud ajad (joonis 5).

Temale laekuvad veel distantsi-, pöörde- ja lõpukohtunike vanemkohtunikelt ning starterilt teatised ujujate distantsi määrustepärase läbimise ja lõpetamise kohta. Kuna lõpukohtunike otsus paremusjärjestuse määramisel on lõplik, siis peab sekretär kontrollima võistlejate kaartidele märgitud aegade vastavust lõpukohtunike poolt määratud paremusjärjestusega. Kui esineb lahkuminekuid, siis tuleb tal

teha võistlejate aegades vastavad korrektiivid.

1/3	M
100 m vabalt	
K U U S K, Ain	
1950	
"Kalev"	
<u>57,9</u> ; 57,8; 57,9	

J o o n. 5.

Võistlusmäärustes § 32 punkt 3 on märgitud.

- Kui stopperite näidud lähevad lahku võistlejate lõpetamise järjekorrast, määratakse saavutatud kohad vastavalt lõpetamise järjekorrale, mis on kindlaks määratud lõpukohatunike poolt. Oletame, et vahetuse ujujad läbisid distantssi võrdvõimeliselt ja neile märgiti vastavalt ajad ja kohad (tabel 4). Määruse rikkumisi stardi ja pöörde (või pöörete) sooritamisel ning distantssi läbimisel ei esinenud.

Momendil on lahkuminekuid I ja II koha aegades. Esimeseks tulnud ujuja aeg on halvem teisele kohale tulnud ujuja ajast. Antud juhul tuleb mõlemale ujujale määrata ühine ja halvem aeg - 57,9. Viiendal rajal ununud võistleja tulemus jäi stopperi seismajäämise tõttu fikseerimata. Võistlusmääruste § 32 punkt 3 põhjal tuleb ajaliselt fikseerimata jäänud ujujale määrata tulemus järgmisel: võetakse neljandaks ja kuueandaks tulnud ujujate tulemused. Need liidetakse ja leitakse aritmeetiline keskmine. See on

$$\frac{58,2 + 58,4}{2} = 58,3 \text{ sek.}$$

Pannud vahetuse võistlejate kaardid paremusjärjestusse, annab sekretär neea üle informatsioonikohtunikule, kes teeb vahetuse tulemused kõigile teatavaks ning pärast seda

T a b e l 4.

Lõpliku aja määramine vahetuse ujujaile.

	R a j a d							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Ajamärkijate poolt määratud aeg	58,4	58,0	57,9	57,8	-	58,2	58,5	58,6
Lõpukohtunike poolt määratud paremusjärjestus	VI	III	I	II	V	IV	VII	VIII
Lõplik aeg	58,4	58,0	57,9	57,9	58,3	58,2	58,5	58,6
	=====							

tagastab kaardid sekretärile. Ühe ala lõppedes paneb sekretär antud distantsil ujunud võistlejate kaardid üldisesse paremusjärjestusse ja saadab need koos lähetaja, distantsi-, pöörde- ja lõpukohtunike vanemkohtunike teatistega (lisa 6) sekretariaati.

4. Võistlejate määramine poolfinaalidesse ja finaali.

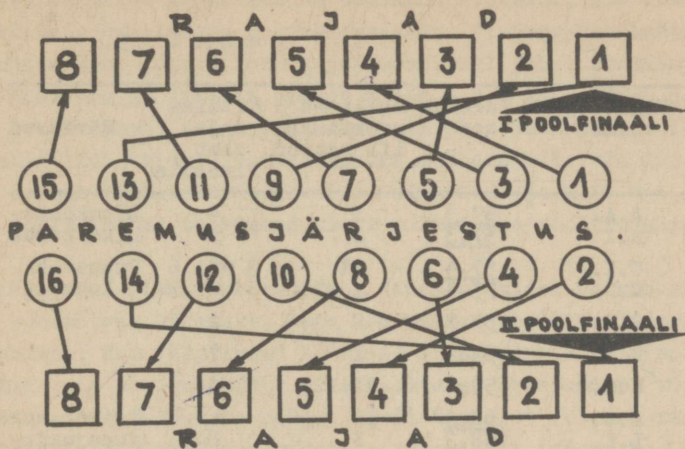
Kui võistlused toimuvad poolfinaalide ja finaaliga, siis tuleb sekretariaadil eelujumiste põhjal välja selgitada poolfinaali pääsejad. Võistluste § 33 punkt 2 annab selleks järgnevad juhised.

Kui võistlused toimuvad poolfinaal- ja finaalujuumistega, siis võistlejate edasine jaotamine radadele toimub järgneva süsteemi alusel:

a) kahe poolfinaalujuumise korral saab võistleja (teateujumises - võistkond), kes saavutas eelujumistel parima tulemuse, paaritu radade arvuga ujulas keskmise raja, ujulates radade arvuga 4, 6 või 8 - vastavalt raja nr.2, 3 või 4; eelujumistel paremuselt teine võistleja saab sama raja, kuid teises poolfinaalujuumises; paremuselt kolmas saab esimeses poolfinaalujuumises raja, mis asub esimesest ujujast vasakul; paremuselt neljas - sama raja, kuid teises poolfinaalujuumises; paremuselt viies - esimese vahetuse esimesest ujujast paremal; paremuselt kuues - sama raja, kuid teises vahetuses jne.

b) osavõtuks finaalujuumisest saab võistleja (teateujumises - võistkond), kes saavutas poolfinaalujuumises parima tulemuse, paaritu radade arvuga ujulas keskmise raja, ujulas radade arvuga vastavalt 4, 6 või 8 - raja nr. 2, 3 või 4; võistleja, kes saavutas poolfinaalujuumises teise tulemuse, saab raja, mis asub esimesest vasakul; järgmine - paremal, seejärel - jälle vasakul, kuid juba teise tulemuse saavutanud võistlejast jne.

Joonis 6 näitab ujujate paigutamist poolfinaalidesse 8-rajalise ujula juures.

J o o n . 6 .

Toome näite. Eelujumise tulemuste põhjal pääseb poolfinaalidesse (8-rajalises ujulas) 16 parimat ujujat. Nende tulemused:

$\frac{57,5}{1/4}$; $\frac{57,6}{II/4}$; $\frac{57,7}{I/5}$; $\frac{57,8}{II/5}$; $\frac{57,9}{I/3}$; $\frac{58,1}{II/3}$; $\frac{58,2}{I/6}$; $\frac{58,4}{II/6}$;
 $\frac{58,6}{I/2}$; $\frac{58,7}{II/2}$; $\frac{58,9}{I/7}$; $\frac{59,3}{II/7}$; $\frac{59,4}{I/1}$; $\frac{59,5}{II/1}$; $\frac{59,7}{I/8}$; $\frac{59,9}{II/8}$.

Tulemustele tõmbame joone alla ning nende alla kirjutame poolfinaali (I või II) ja rajanumbri. Iga poolfinaali pääsenud ujuja kohta täidetakse uus võistlejakaart ja selle vasakule nurgale märgitakse poolfinaali ja raja number. Kõikide poolfinaalide kohta koostatakse täiendav stardiprotokoll ja informatsioonikohtunik teeb poolfinaali pääsenud ujujate nimed kõigile teatavaks. Toimunud poolfinaalidest pääseb edasi finaalujumisele antud juhul kaheksa ujujat. Väheema arvu radade korral on poolfinaalidesse ja finaalujumisele pääsejate arv vastavalt väiksem. Esitame näitena 16 ujuja tulemused poolfinaalides (tabel 5) ja püüame kindlaks

määrata, kes pääsevad edasi finaali.

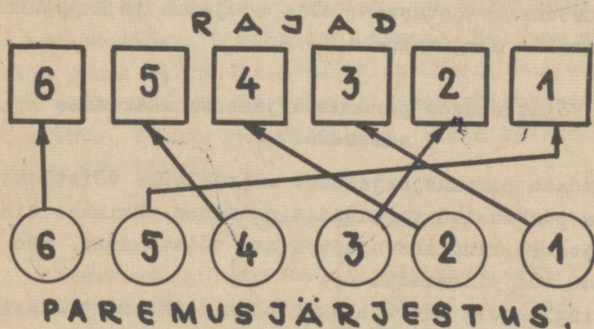
T a b e l 5.

Jrk. nr.	Võistleja nimi	Tulemus	Millises poolfinaalis ujutud	Millise raja saab finaalis	Märkused
1.	A.A.	<u>57,3</u>	I	4	Lõpukohtunike otsus
2.	K.I.	<u>57,3</u>	I	5	
3.	O.I.	<u>57,4</u>	II	3 või 6	Otsustab loos
4.	M.N.	<u>57,4</u>	I	6 3	
5.	S.R.	57,7	I	2	
6.	R.A.	57,9	I	7	
7.	U.M.	58,1	II	1	
8.	M.O.	<u>58,3</u>	II		Toimub kordusujumine. Võitja pääseb finaali
9.	L.K.	<u>58,3</u>	I	8	
10.	J.A.	<u>58,3</u>	I		
11.	O.U.	58,5	II		
12.	A.I.	58,6	II		
13.	S.M.	58,6	I		
14.	M.R.	58,6	II		
15.	K.O.	59,0	II		
16.	L.S.	59,1	II		

Nagu tabelist 5 näeme, olid esimesed kaks tulemust võrdsed ja ujutud ühes poolfinaalis. Kuna lõpukohtunikud on nende suhtes juba paremusjärjestuse kindlaks määranud, saab A.A. finaalis 4. raja ja K.I. - 5. raja. Kolmas ja neljas tulemus on samuti võrdsed, kuid ujutud erinevates poolfinaalides. Siin otsustab loos, millise raja üks või teine ujuja saab. Viies, kuues ja seitsmes ujuja pääsevad finaali radadele ettenähtud süsteemi alusel. Mida teha kaheksanda, üheksanda ja kümnenda ujujaga, kelle tulemused olid võrdsed? Nendest pääseb finaali vaid üks ujuja. Kuna tulemused ujuti erinevates poolfinaalides, siis antud juhul peaks toimuma kordusujumine, mille võitjal on õigus kaasa ujuda finaalujuumises.

Kohtunikutöö praktikas on tekkinud olukordi, kus üks või teine ujuja loobub kordusujumisest. Oletame, et kaheksas ujuja M.O. loobus kordusujumisest. Sel juhul kordusujumine jääb ära ja finaali pääseb ujuja L.K., kuna tema ja J.A. poolt ujutud tulemused saavutati ühes ja samas poolfinaalis. Kui kordusujumisest peaks loobuma L.K. või J.A., siis toimub ikkagi kordusujumine, kuna M.O. ja L.K. või J.A. poolt ujutud tulemused ujuti erinevates poolfinaalides.

Ujujate määramine radadele finaalujuumises toimub samade põhimõtete kohaselt, nagu see toimus poolfinaalidesse määramisel. Kui võistlused toimuvad finaalujuumistega (poolfinaali pole ette nähtud), siis valitakse eelujumise või poolfinaalide tulemuste põhjal 6 või 8 ujujat (oleneb radade arvust) ja määratakse radadele järgmiselt (joon. 7).

J o o n . 7 .

Kuidas toimida siis juhul, kui võistlejad on saavutanud võrdsed ajad?

1) Kui tulemused ujuti ühes ja samas eelujumise vahetuses või poolfinaalides, siis jääb määravaks lõpukohtunike otsus. Kes vahetuses sai parema koha, see saab poolfinaalis või finaalis parema raja.

2) Kui tulemused ujuti erinevates eelujumise vahetustes või poolfinaalides, siis radade määramine toimub loosisimise teel.

3) Kui viimasele või viimastele poolfinaalide või finaali kohtadele pretendeerivad kaks või rohkem ühesuguse aja saavutanud võistlejat, siis (kui ujumine toimus erinevates vahetustes) toimub kordnusujumine, kus võitja pääseb poolfinaali või finaali. Kui ujumine toimus ühes vahetuses, jääb määravaks lõpukohtunike otsus.

Ka lõpliku paremusjärjestuse määramisel tuleb lähtuda kahest nõudest.

1) Kui ujujad saavutasid ühesugused ajad ühes vahetuses, siis ujujate paremuse selgitavad lõpukohtunikud.

2) Kui ühesugused ajad saavutasid ujujad erinevates vahetustes, siis ujujad jagavad kohti.

Oletame, et võistleja A ja B saavutasid ühesugused tulemused samas vahetuses ja pretendeerivad esikohale. Lõpukohtunike otsuse põhjal võitis ujuja B. Seega esikoht ujujale B ja teine koht ujujale A. Kui tulemused oleksid saavutatud erinevates vahetustes, siis ujujad A ja B jagaksid kohta ja kaardile märgitakse 1. - 2.

5. Võistkondade paremusjärjestuse määramise süsteeme.

Võistkondade paremusjärjestuse määramiseks võistlustel on juhendiga püstitatud vastavad tingimused. Esimese tingimusega määratakse kindlaks ujujate arv võistkonnas. See võib olla piiratud või piiramatu.

Teise tingimusega määratakse kindlaks, mitmest alast lubatakse ühel ujujal osa võtta.

Kolmas tingimus määrab arvesseminevate ujujate arvu võistkonnas. Esitatud kolm tingimust ongi aluseks võistkondliku paremusjärjestuse hindamise süsteemi määramisel. Praktikas kasutatakse erinevaid punktide arvestuse süsteeme, milledest levinumaks on piiratud arvestusega ja olümpiaarvestuse süsteemid.

Piiratud arvestusega süsteemi rakendamisel on kindlaks määratud võistkonna koosseis, võistlejate arv igal alal ja arvesse minevate ujujate arv. Näiteks võistkonna koosseis

- 27 ujujat. Igast alast lubatakse osa võtta kolmel ujujal. Igal alal lähevad arvesse kahe parima ujuja tulemused.

Olümpia-arvestuse süsteemi juures määratakse kindlaks võistkonna koosseisus startivate ujujate arv igal programmi alal. Võistkondliku paremusjärjestuse määramiseks võetakse igal programmi alal kuue parema ujuja finaalujuumise tulemused või kuus parimat tulemust, juhul kui võitjad selgitatakse aegade järgi.

Segaarvestusega süsteemi juures piiratakse võistkonna koosseisu ja arvesseminevate kohtade arvu, kuid sealjuures ühel alal startivate ujujate arv on piiramatu. See võimaldab võistkonda kuuluvate ujujate võimetekohast rakendamist võistlustel. Näide. Võistkonna suuruseks on määratud 25 inimest. Arvesse läheb igal programmi alal 16 paremat tulemust. Igale programmi alale on lubatud välja panna piiramatu arv ujujaid.

Korraldatakse ka võistlusi, kus võistkonna koosseisu ja arvesseminevaid kohti ei piirata. Selline süsteem lubab välja panna piiramatu arvu võistlejaid, kusjuures iga võistleja poolt saavutatud tulemus annab võistkonnale vastava arvu punkte. Võidab see võistkond, kelle koosseisus startis suurem arv võistlejaid.

6. Tulemuste hindamise viise.

Võistkondliku paremuse kindlaksmääramisel, mis toimub paljude võistlejate tulemuste põhjal, on vaja neid kõrvutada ja vastavalt hinnata. Põhiliselt eksisteerib kaks ujujate tulemuste hindamise viisi: võistlejate poolt saavutatud kohtade summeerimise ja spetsiaalsete tabelite abil määratud punktide summeerimise teel.

Võistlejate poolt saavutatud kohtade summeerimine.

Kõik arvestusse kuuluvad võistlejad saavad vastava arvu punkte. Võistkonna liikmete poolt kogutud punktid määravad ka võistkondliku paremusjärjestuse. Punktide arvestami-

sel kasutatakse kahte moodust. Esimesel puhul annab esikoht kõige rohkem punkte, lähtudes arvesseminevate võistlejate arvust. Oletame, et igast võistkonnast (olgu neid 8) lähevad arvesse kahe parema ujuja tulemused. Seega igal programmi alal esikoha omandanud ujuja toob oma võistkonnale 16 punkti, teine koht - 15, kolmas - 14 jne. kuuteistkümnes toob oma võistkonnale 1 punkti.

Tihti esikohale tulnud võistlejale antakse üks punkt lisaks, seega antud juhul $16 + 1 = 17$ punkti.

Mõnikord on igal alal arvesseminevate kohtade arv võistlusjuhendiga määratud väiksem kui võistlejate arv. Sel juhul need võistlejad, kes ei pääse arvesseminevate ujujate hulka, saavad 0 punkti.

Teise mooduse juures esikoha saavutanud võistlejale antakse 1 punkt; teise koha - 2 punkti jne. Viimase koha saavutanud võistleja saab sama palju punkte, kui oli sel alal võistlejaid. Selle mooduse juures võidab see võistkond, kes võistluste käigus kogus vähima arvu punkte. Selleks, et kõik võistkonnad paneksid välja kindlaksmääratud arvu võistlejaid, rakendatakse karistuspunktide süsteemi. Iga puuduva võistleja või võistlejate eest antakse võistkonnale antud alal viimase koha punktid + üks karistuspunkt. Oletame, et igast võistkonnast (8 võistkonda) pidi igal alal startima 2 ujujat. Seega võistlejaid pidi startima igal alal 16. Võistles tegelikult 12 ujujat. Igale võistkonnale, kel puudusid arvestuslikud võistlejad, määratakse viimase koha punktid + üks karistuspunkt. Seega $16 + 1 = 17$ punkti iga puuduva võistleja eest.

Paljudel juhtudel saavutavad ujujad ühesuguseid aegu. Kui tulemused on saavutatud ühes vahetuses ujutuna, siis punktide määramisel raskusi ei esine. Arvestatakse lõpukohtunike poolt määratud paremusjärjestust. Juhul kui ühesugused tulemused ujuti eri vahetustes, tuleb nende võistlejate poolt saavutatud kohtade punktid liita ja leida aritmeetiline keskmine. Nii toimatakse ka rohkem kui kahe ühesuguse aja saavutanud ujuja puhul. Väga harva saavutatakse

ühesugused ajad ühes vahetuses ujutuna. Sellepärast tuleb enamikel juhtudel rakendada punktide arvestamisel artimeetilist keskmist. Kolm ujujat saavutasid eri vahetuses ujutuna ühesugused ajad ja pretendeerisid esikohale. Kuuteistkümne arvestusliku koha puhul liidetakse punktid ja jagatakse kolmelega ($\frac{16 + 15 + 14}{3} = 15$ punkti). Iga võistleja saab 15 punkti ning koondprotokollil nende nimede ette kirjutatakse 1. - 3. Autasustamisel on kõigil kolmel õigus esikoha medalile, diplomile või auhinnale.

Spetsiaalsete tabelite abil määratud punktide summeerimine.

See moodus on parim teistest tulemuste hindamise viisidest, sest antavad punktid on ranges sõltuvuses tulemustest. Mida kõrgem on tulemus, seda suurem punktide arv. Siin võib iga kümnendik sekundit anda kuni 10 punkti. Võistkondade paremusjärjestus määratakse arvestusse kuulunud võistlejate poolt kogutud punktide summa põhjal.

7. Sekretäri töö võistkondade paremusjärjestuse määramisel.

Määratud võistlusjuhendist kindlaks punktide arvestuse süsteemi, laseb peasekretär sekretäril koostada võistkondade punktide arvestamiseks tabeli. Tabelisse kantakse kõik programmi alad ja jäetakse tühjad kohad punktide sissekandmiseks. Enamikel juhtudel valmistatakse koondtabel kõikide spordiorganisatsioonide jaoks ühele lehele (joon. 8).

N ä i d e .

ALAD	K A L E V			D Ü N A M O			JNE.
	PUNKTE	КОМКИ	КОМТ	PUNKTE	КОМКИ	КОМТ	
100 M VABALT M							
190 M VABALT N							
100 M SELILI M							
JNE.							

J o o n . 8.

Parimaks tuleb lugeda seda moodust, kus iga võistkonna kohta valmistatakse eraldi punktide arvestamise koondtabel (joon. 9).

N ä i d e .

„KALEV“

ALAD	PUNKTE	KOKKU	KOHT
100 VABALT M			
100 VABALT N			
100 SELILI M			
100 SELILI N			
JNE.			

J o o n . 9 .

Pärast iga võistlusala lõppemist kantakse võistlejate poolt kogutud punktid tabelitesse ja arvutatakse kokku ning võistkondade paremusjärjestuse määramine ei võta palju aega.

Juhul kui võistlused toimuvad paralleelarvestusega spordiühingute ja linnade vahel, peetakse kahte eritabelit; üht spordiühingute ja teist linnadevahelise paremusjärjestuse määramiseks.

Et arvesseminevate ujujate poolt saavutatud punkte kanda koondtabelisse, tuleb pärast igat võistlusala panna võistlejate kaardid paremusjärjekorda. Selleks kontrollib peasekretär ujujate lõplikke tulemusi ning lõpukohtunike andmeid. Oluline on ka distantsi- ja pöördekohtunike andmete kontroll. Selle järel kantakse võistlejakaartidele paremusjärjestus (joon. 10), vastavalt juhendile saavutatud punktid ja spordijärk.

Pärast seda toimub võistlejate poolt kogutud punktide kandmine võistkonna punktide koondtabelisse.

kui võistlustel rakendatakse piiratud arvestusega punktide süsteemi, siis peab peasekretär hoolikalt jälgima seda, et punkte saaks võistkondadele arvestatud ainult arvesseminevate võistlejate eest.

1/3

M

100 m vabalt

K U U S K, Ain

1950

"Kalev"

57,9; 57,8; 57,9

I

797 p.

MS kand.

J o o n. 10.

Enamik võistlusi viiakse läbi poolfinaalide ja finaalidega. Selle tõttu osa ujujaid stardivad ühel alal kuni kolm korda. Kuidas tuleks sel juhul ujujatele punkte arvestada? Kuna poolfinaalide ja finaalide põhimõtteks on esmajoones kindlaks määrata individuaalne paremusjärjestus, siis on päris selge, et võistkonnale tuleb arvestada iga arvesemineva ujuja eest võimalikult palju punkte, seega parima ajalise tulemuse eest ututuna ükskõik kus, kas eelujumises, poolfinaalis või finaalis.

Praktiliselt määratakse poolfinaalidesse ja finaali pääsenud, arveseminevatele ujujatele punkte järgmiselt. Näiteks ujuja saavutas 100 m vabaujumise eelujumisel aja 58,3 sek., mis annab tabelist võetuna 772 punkti. See punktide summa märgitakse võistleja kaardile ja võistkonna punktide tabelisse. Selle tulemusega pääses ujuja edasi poolfinaali. Nüüd täideti tema kohta uus kaart. Poolfinaalis parandas ta tulemust 0,2 sekundi võrra, saades ajaks 58,1 sek.. See annab 784 punkti. Kuna ujuja sai eelujumise tulemuse eest juuba 772 punkti, siis kirjutatakse poolfinaali kaardile vaid + 12 punkti. Samad lisapunktid kantakse võistkonna punktide koondtabelisse. Oletame, et ujuja pääses edasi finaalujumisele (selleks täideti uuesti tema võistlejakaart), kuid saavutas seal tulemuseks vaid 58,5 sek.. Kuna tulemus

on halvem poolfinaalis ujutud tulemusest, siis talle punkte ei määrata. Finaalis saavutatud aja põhjal määratakse talle ainult koht individuaalarvestuses, kuid poolfinaalis saavutatud tulemuse eest (ku arvesseminevale/ujujale) lõplikud punktid. Paralleelselt punktide kandmisega koondtabelisse tuleb jooksvaid võistkonna punkte kanda suurele stendile, mis asetseb basseiniruumis.

8. Koondprotokoll.

Kui kõigi võistlejate kaartidele on märgitud lõplikud ajad, kohad, punktid ja spordijärgud, koostatakse nende kaartide põhjal koondprotokoll.

Et vältida võimalike vigade tekkimist koondprotokolli koostamisel, dikteerib üks sekretäridest võistlejate kaartidelt andmeid masinakirjutajale. Koondprotokolli märgitakse võistluste nimetus, aeg, koht, ala nimetus, järjekorranumber, võistleja perekonna- ja eesnimi, sünniaasta, spordiorganisatsioon, lõplik tulemus, saavutatud punktid, saavutatud spordijärgud ja muud andmed (kas võistles välja - pool võistlust, individuaalselt või mäрге rekordi ületamise kohta).

Koondprotokolle trükitakse või paljundatakse nii palju, et neid jätkub jagamiseks kõikidele võistkondade esindajatele, treeneritele ja ajakirjanduse esindajaile, samuti teadete tahvlile ning võistluste kausta panekuks.

N ä i d e .

Eesti NSV individuaal-võistkondlikud
meistrivõistlused ujumises

5. - 9. juulini 1970.a. Tallinnas

K o o n d p r o t o k o l l

I võistluspäev.

Koht	Perekonna- ja eesnimi	Sünni- aasta	Võist- kond	Tule- mus	Punkte	Järk	Mär- kused
<u>100 m v a b a l t meestele</u>							
1.	Kuusk, Ain	1950	Kalev	57,9	797	MSK	
2.	Mets, Enn	1949	Kalev	59,7	-	I	
3.	Kukk, Rein	1949	Kalev	59,9	-	I	ind.
Jne.	Jne.						
39.	Sild, Kalju	1950	Kalev	1.11,0	-	II	
<u>100 m v a b a l t naistele</u>							
1.	Ilus, Mai	1950	Dunamo	1.07,0	655	MSK	
2.	Jne.						

=====
Nii kogu võistlusprogrammi ulatuses.

(N i m i)

Peakohunik
(kohtuniku kategooria)

(N i m i)

Peasekretär
(kohtuniku kategooria)

9. Rekordite registreerimine.

1) Rekordeid registreeritakse ainult nende püstitamisel ametlikel võistlustel või avalikult organiseeritud ning vastava spordiühingute ja organisatsioonide liidu nõukogu eelneval loal eriliselt organiseeritud rekordipüstitamise katsel.

2) Üleliidulised ja vabariiklikud rekordid registreeritakse tingimusel, kui need on saavutatud seisvas vees. Ülejäänud rekordite registreerimine on lubatud, kui pool distantsist läbitakse allavoolu ja teine pool vastuvoolu.

3) Ujula mõõtmete ja stardipakkude kõrguse õigsus (nende vastavus võistlusmäärustiku § 35) peab olema tõestatud erikomisjoni aktiga. Rekordi registreerimiseks peab ujula pikkus olema distantsidel, mida mõõdetakse meetrites, 25,0 m, distantsidel, mida mõõdetakse jardides, 55 jardi.

4) Üleliidulised rekordid üksikutel distantsidel ja teateujumistes kinnitatakse ainult sel juhul, kui võistlejad, kes rekordi püstitasid, esinesid riietuses, mis on kehtestatud meistersportlaste ja I järgu sportlaste suhtes, olenemata sellest, missugusesse spordijärku nad kuuluvad ja missuguses vanuseklassis võistlevad.

5) Noormeeste ja neidude rekordite registreerimine toimub vanuseklasside järgi. Vanuse määramine rekordi registreerimisel toimub sünniaja järgi.

M ä r k u s e d. 1. Üleliidulise rekordi püstitamisel koostatakse eriakt ettenähtud vormi kohaselt.

2. Noormeeste ja neidude rekordite registreerimise aktidele peab olema lisatud notariaalselt kinnitatud ära kiri sünnitunnistusest.

Rekordiakt tuleb koostada kohe pärast rekordtulemuse püstitamist. Sellele kirjutavad alla peakohtunik, peasekretär, lähetaja, ajamärkijate ja lõpukohtunike vanemkohtunikud. Täidetud rekordiakt antakse üle võistkonna esindajale, millise võistkonna liige uue rekordi püstitas. Võistkonna esindaja omakorda esitab akti oma spordiorganisatsiooni esi-

mehele, kes teeb selle põhjal taotluse vastava kehakultuuri- ja spordikomitee esimehele püstitatud rekordi kinnitamiseks.

10. Järeltööd.

Pärast võistluste lõppu on peasekretäri ülesandeks võistlusdokumentatsiooni lõplik korrastamine. Kausta koide-takse võistlusjuhend, eel- ja tehnilised ülesandmised, mandaatkomisjoni aruanne, koosolekute protokollid, stardi- ja koondprotokollid, basseini- ja kelladeaktid, arsti aruanne, esitatud protestid, kohtunikekogu nimekiri ja peakohtuniku aruanne.

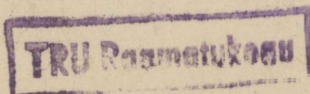
Võistlejate kaardid koos lähetaja, distantsi-, pöörde- ja lõpukohtunike sedelitega pannakse kokku ujumisviiside ja alade kaupa. Ülalnimetatud materjalid esitatakse võist-lusi läbiviinud organisatsioonile.

Kohtunik võistlejate juures.

Võistlejate juurde määratud kohtnikuks on sobiv vali-da selline kohtunik, kes tunneb enamikku võistlejaid. Koh-tunik asub stardikoha vahetus läheduses (võistlejate kogu-nemiskohas). Stardiprotokolli alusel komplekteerib ta uju-mise vahetusi. Ta kontrollib ujujate riietuse vastavust mäe-ruste ja viib võistlejad radade järjekorras stardisilla-le vastavalt neile ettenähtud stardipukkide taha, kus nad istet võtavad. Kui võistlejate kogunemiskoht asub stardi-sillast paremal pool, siis kuuerajalise ujula korral sam-mub kolonnis esimesena kuuendal rajal startiv võistleja.

Nendel võistlustel, kus ujujad on määratud ainult vahe-tustesse, teostab kohtunik enne radadele loosimise ja siis alles viib võistlejad radade järjekorras stardisillale.

Et ei tekiks pausi, tuleb kohtunikul pidevalt stardi-valmis hoida mitu vahetust ujujaid. Kohtunikul võistlejate juures peab olema tihe side võistkondade esindajate ja tree-neritega. Kui mõni ujuja ei ilmu starti, tuleb kohtunikul selgitada esindaja kaudu mitteilumise põhjus ja sellest

ette kanda peakohtunikule või tema asetäitjale. Kohtunik võistlējate juures iseseisvalt ei otsusta võistleja lubamist või mittelubamist võistlustele, kuid peakohtuniku otsusest on kohustatud teatama võistlejale ja tema võistkonna esindajale.

Lähetaja ja tema abi.

1. Lähetaja isik.

Lähetajaks määratakse kohtunik, kellel on terav silm, kiire reageerimisvõime ja väga hea enesevalitsemine. Lähetaja jutt olgu napisõnaline ja selge, käsklused aga rahulikud. Lähetaja ülesandeks on kontrollida võistlējate riietust, täpselt ja rahulikult, ilma erilise häälevarjundita anda käsklused ning jälgida, et võistlejad sooritaksid stardi määrustepäraselt.

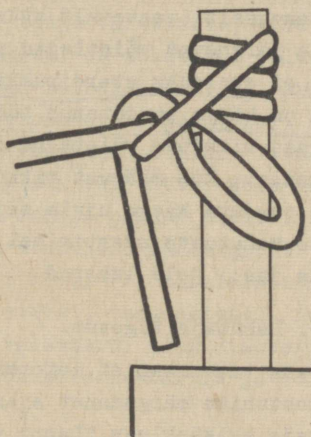
2. Lähetaja inventar.

Lähetaja kasutab stardi andmiseks lippu, viilet või stardipüstolit. Lipu valikul tuleb arvestada tagafooni, mille taustal lähetaja signaali või stardikäskluse annab. Haledale foonile sobib hästi punane lipp, tumedale foonile valge lipp.

Vile tuleb valida meeldiva tooniga ja sellise helitugevusega, et see kostaks startivate võistlejateni ja ajamärkjateni.

Stardipüstoli kasutamisel tuleb padrupidet ja tongide auke hästi õlitada. Vastasel korral võib tekkida raskusi tühjade kestade pidemest eemaldamisega. Oluline on võistluseeelne püstoli päästiku tugevusega tutvumine ning mõningate proovipaukude andmine kõrvalruumis. Laskemoonaks kasutatakse kas spetsiaalseid tonge või jahipüssi padrunit sütikuid. Müügivõrgus olevate stardipüstolitega on kaasas kaks padrupidet, mille otstes on märgid "Б" ja "И". Spetsiaalsete stardipüstoli tongide kasutamisel tuleb need laadida pidemesse "Б" ja jahipüssipadrunit sütikud pidemesse "И". Suure ulatusega võistlustel on lähetaja käsutuses kaks star-

dipüstolit. Lähetaja peab veel kontrollima valelähte nööri kohalolekut. Nööri kinnituse kontrollimisel tuleb veenduda, et oleks libisev sõlm (joon. 11).

J o o n. 11.

Nööri tõmbamisel peab sõlm avanema ja nöör langema risti üle radade.

3. Lähetaja asukoht.

Lähetaja asukoht peab olema valitud niisugune, et teda hästi näeksid kõik ajamärkijad ja temal endal oleks võimalik jälgida kõiki ujujaid. Praktika on näidanud, et kõige parem on ujujaid jälgida 5 m kaugusel stardipukkidest, ees külgserval (joon. 2). Lähetaja peab jälgima, et tema läheduses keegi ei viibiks, mis segaks ajamärkijaid teda jälgimast.

4. Start.

Start toimub hüppega stardipukilt, seliliujumises aga vees äratõukega pöördeseinast või ujula seinast, kusjuures jalapöiad, kaasa arvatud varbad, peavad asetsema allpool veepinda.

Teateujumistes stardivad kõikide võistkondade esimese etapi võistlejad üheaegselt (vastavalt stardimäärustele). Kõikide võistkondade järgnevad võistlejad peavad startima nii, et nende jalad ei eralduks stardipukkidest enne, kui eelmise etapi ujuja on käega puudutanud pöördeseina või ujula seinu. Seda määrust rikkunud võistkond diskvalifitseeritakse antud võistlusosalal, kus määrust rikkunud võistleja ei pöördu tagasi ja ei puuduta käega ujula seinu. Kõrvalise abi andmine teateujumise vahetuste startimisel (hoidmine kätest, jalgadest, lükkamine jne.) pole lubatud.

5. Lähetaja tegevus.

Pärast võistlejate tutvustamist informaatori poolt ja ajamärkijate vanemkohtuniku märguannet ajamärkijate valmisolekust annab lähetaja eelkäskluse "Lahti riietuda!" või viilesignaali. Võistlejad vabastavad end treeningdressidest ja tõusevad stardipukkidele, seliliujujad aga hüppavad vette, asudes oma kohtadele näoga stardipukkide poole ja haaravad kahe käega vastavatest käepidemetest või väljalõigetest (jalgu vastu seinu ei toetata). Pärast seda tõstab lähetaja püstitoli või lipu ja annab teise ettevalmistava käskluse "Kohtadele!" või teise viilesignaali. Kui esimene viilesignaal antakse energiline, kutsuv ja lühike, siis teine seevastu rahulik ja pikk. Teise eelkäskluse peale võtavad võistlejad stardipukki del sisse lähteasendi. Seliliujujad asetavad jalad vastu seinu nii, et varbad jääksid allapoole veepinda. Veendunud, et kõik võistlejad on valmis startima, annab lähetaja täitekäskluse "Mars!", millega kaasneb järsk tõmme lipuga ülalt alla (parema käega paremalt küljelt; vasakuga - vasakult küljelt). Kui start antakse püstolilasuga, käsklust "Mars!" ei tarvitata.

Start loetakse õigeks, kui enne käsklust "Marss!" või püstolilasku kõik võistlejad asuvad liikumatus asendis. Kui üks või mitu võistlejat stardivad enneaegselt, siis starti ei loeta. Võistlejad kutsutakse tagasi vilesignaali, püstolilaskude või valestarti nööri radadele laskmisega. Võistlejad pöörduvad tagasi ja starti korratakse. Startide arv ei tohi ületada kolme. Lähetaja, kutsunud võistlejad tagasi pärast esimest või teist valestarti, tuletab neile meelde startimäärusi ja hoiatab, et sõlutmata sellest, kes võistlejaist eksis esimesel või teisel katsel, diskvalifitseeritakse määruste rikkujad kolmandal stardikatsel. Kolmandal korral annab lähetaja täitekäskluse sellele vaatamata, kas võistlejad startisid õigesti või mitte. Kõik võistlejad läbivad distantsti, lähetaja otsuse põhjal diskvalifitseeritakse need, kes tema arvates startisid enneaegselt. Selleks täidab starter teatise vormi (lisa 7), märkides sellel vahetuse numbri, distantsti, ujumisviisi, vanuseklassi, raja numbri (millisel rajal sooritati valestart) ning diskvalifitseerimise põhjuse. Teatis esitatakse sekretärile ja võistleja tulemust ei arvestata.

6. Lähetaja abi tegevus.

Lähetaja abi tegutseb lähetaja juhtimisel. Tema ülesandeks on võistlejate riietuse kontroll ja viibimine valestarti nööri kinnituskoha juures. Valestarti korral vabastab ta nööri ja langetab radadele. Lähetaja äraolekul täidab tema ülesandeid. Kui võistlustel lähetaja abi pole ette nähtud, täidab abile ette nähtud ülesandeid lähetaja ise.

Ajamärkijate vanemkohtunik ja ajamärkijad.

Ajamärkijate vanemkohtunik juhib ajamärkijate tööd. Ajamärkijate arv oleleb võistluste ulatusest ja võistluskoha radade arvust. Rahvusvahelistel, üleliidulistel ja vabariiklikel võistlustel peab vastavalt võistlusmäärustele igal rajal töötama kolm ajamärkijat. Teistel võistlustel lubatakse

määrata üks ajamärkija igale rajale ja kaks ajamärkijat iga vahetuse paremuselt esimeseks tulnud ujuja aja mõõtmiseks.

Kui on küllaldaselt kohtunikke ja stoppereid, võib ka väiksema ulatusega võistlustel määrata igale rajale 3 ajamärkijat. See väldib vigade tekkimist aegade mõõtmisel. Enne võistluste algust kogub ajamärkijate vanemkohtunik ajamärkijad kokku ja määrab nad radadele. Kui igal rajal töötab kolm ajamärkijat, siis üks neist määratakse raja vanemkohtunikuks. Selleks määratakse staažikam ja suuremate kogemustega kohtunik.

Kui igal rajal töötab üks ajamärkija ja kaks määravad vahetuses esimeseks tulnud ujuja aega, tuleb kogemustega kohtunikud määrata just esimeseks tulnud ujuja aja mõõtmiseks. See on vajalik sellepärast, et võrdvõimelise vahetusega ujumise korral esimeseks tuleva ujuja määramine nõuab ajamärkijalt kiiret otsustamis- ja reageerimisvõimet.

1. Stopperite kontrollimine.

Stopperite ja kellade kontrollaktide arv oleneb ajamärkijate ja radade arvust. Oletame, et võistlused viiakse läbi kuuerajalises ujulas. Kui igal rajal töötab kolm kohtunikku, siis stopperite arv peaks olema 19 (18 ajamärkijatele + 1 vanemkohtunikule). Väiksematel võistlustel piisaks üheksast ajamärkijast ja üheksast stopperist.

Vaatamata sellele, et iga stopperiga on tehase poolt kaasa antud kella pass ja et neid igal aastal kindlaks määratud ajal spetsiaalsetes laboratooriumides kontrollitakse, tuleb neid siiski enne võistluste algust kontrollida. Stopperite kontrollimiseks võetakse rohkem kelli, kui neid tegelikult vaja läheb. Järgneva näite juures vajatakse üheksa kella ja kontrollimisele kuulub 12 stopperit. Stopperite kontrollkäigu aeg sõltub võistlustel ututavast distantsist. 100-meetrite distantside puhul piisab viieminutilisest kellade käiguajast. Kuni 400-meetrite distantside puhul kümneminutilisest ja üle 400-meetrite distantside korral lastakse kelladel käia 30 minutit. Antud juhul lasti kelladel käia 5 minutit.

Stopperite käivitamise eel antakse igale kohtunikule üks või kaks kella kätte. Esmalt kontrollivad nad kellade eelpäästikuid ja kuulavad ajamärkijate vanemkohtuniku proovimärguannet. Vanemkohtunik koputab mõne kõva asjaga kolm korda vastu lauda või kõva eset. Kaks esimest lööki on vaiksamad, aga viimane tugev ja rõhutatud. Löögid antakse kindlate ajavahemike järel. Kellade käivitamiseks annab vanemkohtunik käskluse "Tähelepanu!" Kohtunikud vajutavad esimese sõrme esimese lülige stopperite eelpäästikud alla. Kolmanda signaali peale vajutatakse kellad käima. Sealjuures hoitakse kellade päästikud 1 - 2 sekundit all ja alles siis võetakse sõrmed päästikutelt. See väldib otsese klõbina tekkimise sõrmede eemaldumisel päästikutelt. Kui kellad on käinud viis minutit, annab vanemkohtunik analoogilise käskluse "Tähelepanu!" ja kolm signaali. Kohtunikud peatavad kellad samal viisil, nagu need käivitati.

Ajamärkijate vanemkohtunik koos kahe kohtunikuga koostavad vaba vormi järgi kellade kontrollakti ja valivad välja vajalikud kellad.

N ä i d e.

Kellade kontrollakt.

5. juulil 1970.aastal korraldatud Eesti NSV individuaal-võistkondlike meistrivõistluste eel kontrollisid ajamärkijate vanemkohtunik - üleliidulise kategooria kohtunik /nimi ja eesnimi/ ning ajamärkijad - vabariikliku kategooria kohtunikud /nimed ja eesnimed/ võistlustel kasutatavaid stoppereid. Viie-minutilise kellade töötamise kontrollitulemused olid järgmised:

Stopper Nr.1 - 5.00,0	Stopper Nr.7 - 5.00,0
" Nr.2 - 5.00,0	" Nr.8 - 5.00,6 X
" Nr.3 - 5.00,0	" Nr.9 - 4.59,8*
" Nr.4 - 5.00,3 X	" Nr.10 - 4.59,6 X
" Nr.5 - 4.59,9	" Nr.11 - 5.00,1
" Nr.6 - 4.59,9	" Nr.12 - 5.00,1

Komisjon otsustas tunnistada kasutamiskõlblikeks kellad peale nr.4, 8 ja 10.

Allkirjad:

Kasutamiskõlblikud kellad jaotab ajamärkijate vanemkohtunik järgmiselt. Igale rajale määrab ta kõige täpsema kella. Endale jätab ka samasuguse. Vahetuse võitja aja määravatele kohtunikele annab ühe keskmisest ajast paremat ja ühe halvemat aega näidanud kella. Skemaatiliselt oleks see nii.

N ä i d e .

Rada	1	2	3	4	5	6
Kellade näidud	5.00,0	5.00,0	4.59,9	4.59,9	5.00,0	5.00,0
Kellade numbrid	Nr.1	Nr.2	Nr.5	Nr.6	Nr.3	Nr.7
	Vahetuse esimeseks tulnule			4.59,8 Nr.9	5.00,1 Nr.11	
	Ajamärkijate vanemkohtunikule				5.00,1 Nr.12	

Selline kellade paigutus radadele peaks autori arvates end õigustama, sest vahetuse esimeseks tulnu põhiajaks jääb kellade samasuguste näitude puhul keskmine aeg. Oletame, et võitis 4. rada. Sel juhul talle mõõdetud ajad oleksid 4.59,9; 4.59,8 ja 5.00,1. Lõplik aeg 4.59,9 sek., mis ongi neljanda raja põhikella ajaks.

Võistlustel, kus igal rajal töötab kolm ajamärkijat, tuleb kellad jaotada järgmiselt. Igale rajale määratakse põhikellaks kõige täpsemad kellad. Ülejäänud kaks kella määratakse nii, et kolme kella näidust keskmine aeg peaks olema põhikella aeg.

2. Ajamärkijate vanemkohtuniku tegevus võistlustel.

Ajamärkijate vanemkohtuniku tegevus algab sellega, et

ta saab sekretärilt vahetuse võistlejate kaardid. Kaardid annab radade kaupa radade vanemkohtunikele või jätab need enda kätte (juhul kui igal rajal töötab üks ajamärkija). Annab käskluse "Ajamärkijad, valmis!" ja tõstab signaallipu, mille ga teatab, et ajamärkijad on valmis aega mõõtma. Pärast lähetaja stardikäskest "Marss!" või pauku käivitab kontrollkella. Selle kellaga kontrollib ta üksikute ajamärkijate ajamõõtmise täpsust. See kell on ühtlasi tagavarakellaks, et välja vahetada mõnd rivist väljalangenud või seisajäänud kella.

Pärast distantsi lõppemist radade vanemkohtunikud märgivad võistlejakaartidele mõõdetud ajad ja toovad need vanemkohtuniku kätte. Vanemkohtunik kontrollib lõpliku aja õigsust ja võrdleb tulemusi rekordtulemustega. Kui tulemus ületab rekordtulemust, märgib ta tulemuse juurde kaardile vastava rekordi, milline ületati. Selleks on vajalik, et vanemkohtunikul oleks rekorditabel käepärast.

Kui igal rajal töötab vaid üks ajamärkija ja võitja aega fikseerivad kaks ajamärkijat, teeb võistlejate kaartidele sissekandeid ainult vanemkohtunik. Selleks on tal laual kas vastav kast või joonistatud ruudustik (joon. 12), kuhu iga ajamärkija paneb kindlaksmääratud kohta oma stopperi.

R A J A D					
1	2	3	4	5	6
●	●	●	●	●	●
		●			
		●			

J o o n. 12.

Võitja aega fikseerinud ajamärkijad asetavad oma stopperid vastava raja ruudustikku, kus rajal võistleja ujus. Antud juhul kolmanda raja teise ja kolmandasse ruutu. Vanemkohtunik loeb stopperilt fikseeritud aja ja kirjutab selle vastava ujuja võistlejakaardile. Suurematel võistlustel dikteerib ta näidu kas oma abile või sekretärile, kes kannab selle vastava võistleja kaardile. Suurema täpsusega töötamiseks soovitatakse kasutada väikest luupi.

Kui võistleja tulemus on fikseeritud kolme stopperi abil (joon. 13) jääb ujuja lõplikuks tulemuseks keskmine aeg. Lõplikule tulemusele tõmmatakse pliiatsiga joon alla.

1/3	M
100 m vabalt	
K U U S K, Ain	
1950	
"Kalev"	
<u>57,9</u> ; 57,8; 57,9	

J o o n. 13.

Kahe stopperi näidu puhul jääb lõplikuks ajaks halvem tulemus (joon. 14).

1/3	M
100 m vabalt	
K U U S K, Ain	
1950	
"Kalev"	
<u>57,9</u> ; 57,8	

J o o n. 14.

Üldiselt tuleb vältida kahe stopperi abil töötamist. Suurema arvu võistlejate korral on soovitatav hankida kahekordne kogus stoppereid. Sel juhul ajamärkijad, asetanud kellad vanemkohtuniku lauale, võtavad laualt teise komplekti kelli. Selline kahe kellakomplektiga töötamine aitab vältida vahetustevaheliste pauside tekkimist.

Pärast aegade fikseerimist võistlejakaartidele viib vanemkohtunik ise stopperite osutid nullile või annab käskluse "Kellad nulli". Vahetuse võistlejate kaardid annab ta üle sekretärile.

Nüüd tõstab ajamärkijate vanemkohtunik üles lipu. See on signaaliks lähetajale, et ta võib anda järgmise vahetuse stardi.

Kui võistkondade esindajailt laekub avaldus teateujumise esimese vahetuse ujuja tulemuse fikseerimiseks kolme kella (rekordikatse), tuleb vanemkohtunikul kasutada tagavarakelli ja määrata täiendav ajamärkijate kolmik vastava ujuja rekordikatse aja fikseerimiseks.

Ajamärkijate vanemkohtunik peab teostama kontrolli ajamärkijate töö üle. Kui ajamärkijad töötavad radadel kolmikutena, siis vanemkohtunik näeb nende ajamõõtmise täpsust tulemuste fikseerimisel. Lühidistantsidel (50 - 100 m) ühel rajal fikseeritud kolme kella ajad ei tohiks omavahel erineda rohkem kui 0,1 sekundit, 200 m distantsidel mitte rohkem kui 0,2 ja 400 - 1500 m distantsidel üle 0,3 sekundi. Kui erinevused ületavad lubatu, tuleb ajamärkijate vanemkohtunikul hakata kontrollima selle ajamärkija tööd, kelle tulemus erineb teistest üle lubatu.

Kui igal rajal töötab üks ajamärkija, siis vanemkohtunik võrdleb enda poolt fikseeritud aega raja-ajamõõtja poolt fikseeritud tulemusega. Kui ajad erinevad üle lubatu, teostatakse teistkordne töö kontrolli.

Veendunud, et ajamärkija töö pole vajalikul tasemel, võib teda peakohtuniku nõusclekul asendada teise kohtuniku-ga. Neljasaja meetri ja pikematel distantsidel tuleb vanemkohtunikul jälgida, kuidas ajamärkijad jooskvaid aegu võist-

lejate kaartidele märgivad. Pärast võistluste lõppu annab ta ise hinnangu iga üksiku ajamärkija tööle.

3. Ajamärkijate töö võistlustel.

Ajamärkijad peavad töötama suure tähelepanu ja täpsusega, mõõtes aega, mis võistlejal kulub distantsi läbimiseks. Nad töötavad neile kindlaksmääratud radadel või mõõdavad vahetuses esimeseks tulnud ujuja aega. Stopperit hoiavad peos nii, et esimese sõrme esimene lüli asetseks stopperi päästikul. Ajamärkijad istuvad oma stardipukkide taga asuvatel pinkidel. Pärast lähetaja eelkäsklust "Lahti riietuda!" või vilesignaali tõusevad ajamärkijad püsti ja jälgivad lähetajat. Pärast teist eelkäsklust "Kohtadele!" või vilesignaali vajutavad stopperite eelpäästikule. Ajamärkija käivitab stopperi lähetaja käsklusel "Marss!" momendil, mil lipp läbib lähetaja õlgade joone või pärast püstolipauku või suitsu ilmumisel stardipüstolist. Kõik oleneb sellest, kuidas ajamärkijal on kindlam ja täpsem töötada, kas kuulmise või nägemise järgi.

Stopperid peatatakse momendil, mil võistleja puudutab määrusepärast lõppseina. Määrustega pole keelatud lõppseina puudutamine kätega vee all.

Kui igal rajal töötab ajamärkijate kolmik, siis ajamärkijad näitavad fikseeritud ajad raja vanemale kohtunikule. See kannab ajad võistlejate kaartidele, tõmbab lõplikule tulemusele pliiatsiga ringi ümber ja viib kaardid ajamärkijate vanemkohtunikule.

Kui igal rajal töötab üks ajamärkija, siis pärast tulemuste fikseerimist viiakse kell ajamärkijate vanemkohtuniku laua juurde ja asetatakse vastavasse ruudustikku. Topeltkellade komplekti korral võetakse samast ruudustikust vaba kell. Stopperid viiakse "nullseisu" kas ajamärkijate vanema poolt või tema käskluse peale.

Kui ujumise ajal peaks stopper seisma jääma või pärast stardikäsklust mitte käivituma, tuleb sellest kohe teatada ajamärkijate vanemkohtunikule, kes annab ajamärkijale tema

poolt käivitatud tagavarakella.

Kui vahetuse jooksul mitu kella peaksid seisma jääma ja asenduskelli pole, rakendatakse praktikas sellist moodust. Kella seismajäämisel viiakse osuti nullile ja käivitatakse teise ajamärkija töötava kella järgi selle kella osuti 30. või 60. sekundi läbimise momendil. Sellisest toimingust on ajamärkija kohustatud otseselt informeerima ajamärkijate vanemkohtunikku, kes hiljem fikseeritud ajale liidab puuduva 30 või 60 sekundit.

Vabariiklikel ja üleliidulistel võistlustel on ajamärkijate ülesandeks märkida ujujate 100-de meetrite vaheaegu, mis märgitakse jooksva ajana võistlejate kaartidele (lisa 4). Kui ajamärkija kasutuses on kahe osutiga stopper, siis ühe osuti peatamisega saab vaheaegu fikseerida 0,1-sekundilise täpsusega. Tavalise stopperi pealt vaheaja märkimine on võimalik kuni 0,5-sekundilise täpsusega. Raskemaks läheb see 800 ja 1500 m distantsil, kus ajamärkija, kui ta töötab üksi, peab ujujale näitama, mitusada meetrit on jäänud veel ujuda. Selleks peab iga ajamärkija kasutuses olema numbrite komplekt 1 - 10. Vastavalt määrustele üle 400 m pikkustel distantsidel näitavad ajamärkijad võistlejatele numbritega varustatud tahvlite või ketastega lõpuni jäänud 100-de meetrite arvu. 800 m distantsil alustab ajamärkija esimese numbriga - "3" - näitamist siis, kui on jäänud ujuda 300 meetrit. Numbrit "2" siis, kui jäi läbida 200 ja numbrit "1" siis, kui distantsi lõpuni jäi 100 meetrit. 1500 meetri distantsil esimene näidatav number on "10" ja viimane "1".

Esimese viiesaja meetri jooksul jälgivad ajamärkijad, kuidas nende radadel ujujad sooritavad pöördeid ja kummalt poolt sooritatakse sissehingamine. See on vajalik selleks, et võistlejad hiljem näeksid neile näidatavaid numbreid.

Ajamärkijad töötavad kogu võistluste kestel neile kindistatud stopperitega. Pärast võistluspäeva lõppu annavad nad stopperid ajamärkijate vanemkohtuniku kätte ja peavad meeles nende käes olnud stopperi numbrid.

Distantsikohtunikud.

Distantsikohtunikud jälgivad, et võistlejad läbiksid distantsi õigesti ja peaksid kinni ujumisviisi tehnikast, milles antud ujumine toimub. Suurematel võistlustel (alates linna ulatusest) tegutseb distantsikohtunike kolmik, kes langetab oma otsuse häälteenamusega. Üks kohtunikest on vanem. Radasid kohtunike vahel ei jaotata. Kõik kohtunikud jälgivad kõigi vahetuses ujuvate võistlejate distantsi läbimist. Distantsikohtunikud paiknevad basseini külgmistel servadel või hüppetornis.

1. Üldnõuded distantsi läbimiseks.

Distantsi läbimiseks on igale võistlejate püstitatud määruste põhjal rida nõudeid, millest tuleb rangelt kinni pidada. Nii nõutakse võistlejalt kogu distantsi jooksul ujumist veepinnal. Võistleja, kes distantsi läbimisel satub vöörale rajale ja segab teist võistlejat distantsi normaalsel läbimisel, võidakse kohtunikekogu poolt diskvalifitseerida. Kui niisugune juhtum avaldab mõju kannatanud võistleja tagajärjele, on peakohtunikul õigus anda talle uus katse ühes järgmistest vahetustest, kui aga märgitud juhtum toimus finaalujumises - teha otsus finaali kordamiseks.

Distantsi läbimisel on võistlejatel keelatud tõmmata end edasi, haarates radade tähistest, käepidemetest, treppidest ja teistest esemetest, samuti end nendest ära tõugata. Esemete juhuslikku puudutamist ei loeta määruste rikkuamiseks. Distantsi läbimise ajal on keelatud igasugune tegevus võistleja lideerimiseks: ei tohi anda juhiseid, saata võistlejat mööda ujula äärt jne. Samuti pole lubatud äratõuge põhjast. Võistlejat, kes seisab ujula põhjas, ei diskvalifitseerita, kui ta ei kõnni mööda põhja.

Distantsikohtunikud jälgivad kõiki vahetuse võistlejaid alates veepinnale tulekust pärast starti ja pööret kuni distantsi lõpetamiseni.

2. Erinõuded distantsti läbimiseks erinevates ujumisviisides.

Vabaujumisel võib kasutada igasuguseid ujumisviise ja neid distantstil vabalt vahetada.

Seliliujumisel lamab ujuja seliliasendis. Keha võib vabalt kõikuda keha pikitelje suhtes. Käed ja jalad töötavad vabalt. Seega on lubatud igasuguste ujumisliigutuste sooritamise, kuid ainult seliliasendis.

Rinnuliujumises peab ujuja lamama rinnuliasendis ja tema õlad asetsema joonel, mis on paralleelne veepinnaga ja risti liikumise suunaga. Mõlemad käed liiguvad üheaegselt ja sümmeetriliselt. Tõmme sooritatakse käte lahkuviimisega külgedele. Seejuures liiguvad käed külgedele lahku, viiakse siis taha, kõverdatakse küünarliigestest ja sirutatakse ette veepinnal või vee all. Jalgade liigutused peavad olema üheaegsed ja sümmeetrilised. Jalapöiad ja põlved peavad liikumise igal momendil asuma ühel horisontaalsel tasapinnal. Jalad kõverdatakse, viiakse külgedele lahku ja tuakse seejärel kokku.

Ujuja tõusmiseks veepinnale pärast starti ja pöördeid on lubatud sooritada vee all üks rinnuliujumise liigutustsükkel. Pea täielik vettelaskmine, välja arvatud libisemisel pärast starti ja pöördeid, ei ole lubatud. Käte ja jalgade liigutuste suhe on vaba.

Liblikujumises (delfinujumises) on ujuja keha rinnuliasendis, kusjuures õlajoon peab olema horisontaalne ja edasiliikumise suunaga risti. Mõlemad käed liiguvad üheaegselt ja sümmeetriliselt. Jalgade üheaegsed liigutused vertikaalsuunas on lubatud. Jalgade ja käte liigutuste suhe on vaba. Pärast starti ja pöördeid, samuti distantsti läbimisel, on lubatud sooritada vee all üks või rohkem liigutusi jalgadega ja üks tõmme kätega, mis peab ujuja tooma veepinnale.

Kompleksujumises 200 või 400 m läbib võistleja distantsti neljas ujumisviisis, vahetades neid iga 50 või 100 m jä-

rel järgmises järjekorras: esimene etapp - liblikujumises, teine - selili, kolmas - rinnuli, neljas - vabalt. Vabaujumises pole lubatud kasutada seda ujumisviisi, mida raken-dati ühel eelmistest etappidest.

Teateujumistes 4 x 100 ja 4 x 200 m vabalt lubatakse igal etapil kasutada ükskõik missugust ujumisviisi, distant-sil neid vabalt vahetades.

Kombineeritud teateujumises 4 x 100 m ujutakse esimene etapp selili, teine - rinnuli, kolmas - liblikujumisviisis ja neljas - vabalt. Vabaujumises pole lubatud kasutada se-da ujumisviisi, mida rakendati ühel eelmistest etappidest.

Pöördekohtunikud.

Pöördekohtunikud jälgivad võistlejate õiget lähenemist pöördeseinale, pöörete õiget sooritamist ning õiget ujumise jätkamist pärast pööret kuni veepinnale tõusmiseni.

Võistlustel tegutseb mitte vähem kui kolm kohtunikku, kes langetavad oma otsuse häälteenamusega. Suurematel võist-lustel, alates vabariiklikest võistlustest, määratakse võist-lejate pöörete jälgimiseks viis kohtunikku. Rahvusvahelis-tel võistlustel võib pöördekohtunike arv olla kaheksa. Kõi-kidel juhtudel on üks kohtunikest vanemkohtunikuks. Võist-luste ajal viibivad pöördekohtunikud stardisilla vastaspool-sel pöördesillal. Igale kohtunikule määratakse pöörete jäl-gimiseks kindlad rajad või rada.

Viierajalise basseini puhul jaotavad kolm pöördekohtu-nikku omavahel ülesanded nii, et vanemkohtunik jälgib pöö-rete sooritamist teisest kuni neljanda rajani. Üks kohtuni-kest jälgib esimest ja teist rada ning teine neljandat ja viiendat rada. Suurema arvu kohtunike korral püüab vanem-kohtunik ise jälgida pöörete sooritamist kõikidel radadel ning ülejäänud kohtunikele määrab kindlad rajad pöörete jäl-gimiseks. Pöörete jälgimist tuleb alustada 1,5 - 2 m kaugu-sel pöördeseinast ja lõpetatakse hetkel, mil võistleja tu-leb veepinnale.

1. Erinõuded pöörete sooritamiseks erinevates ujumisviisides.

Kõikide pöörete sooritamisel peavad ujujad puudutama ujula seinat või pöördeseinat ühe või kahe käega, kusjuures vee alla laskumine pöörde sooritamisel on lubatud. Igale ujumisviisile aga on ette nähtud erinõuded pöörete sooritamiseks.

Alates 1. aprillist 1965.a. kehtib rahvusvahelise ujumissföderatsiooni FINA otsusega vabaujumise pöörete sooritamise määruses muudatus. Kui enne seda käepuude pöördeseinale oli kohustuslik, siis nüüd on pöörde sooritamisel lubatud seinat puudutada ükskõik millise kehaosaga. Kaasajal sooritab enamik võistlejaid vabaujumisel poolsalto pöördet nii kõhu kui ka selja suunas, puudutades seejuures pöördeseinat jalgadega alles pärast pööret, s.o. äratõuke momendil. Mõnikord võib juhtuda, et ujuja sooritab pöörde liiga vara ja jalad ei ulatu pöördeseinale äratõuke sooritamiseks. Sel juhul tuleb võistlejal ujuda tagasi seinat juurde, puudutada ükskõik millise kehaosaga seinat ja jätkata ujumist, kuidu pöördekohtuniku diskvalifitseerivad võistleja.

Esimene ja kõrgema järgu ujujale on püstitatud nõue, et 100 meetri vaba- ja seliliujumises peavad võistlejad sooritama kiirusliku pöörde. Kiirusliku pöörde all mõtleme ujuja keha üheaegset pöörlemist ümber keha frontaal-, piki- ja sagitaaltelje ning jalgade viimist seinale läbi õhu. Selle sooritamist tuleb pöördekohtunikel tähelepanelikult jälgida. Seliliujumise pöörete sooritamisel on ujujal keelatud end seliliasendist ära pöörata enne, kuni ta pole käega puudutanud pöördeseinat. Pärast käega pöördeseinat puudutamist, kas vee pealt või vee alt, on ujujal lubatud pöörde soorimine ümber kõikide kehateelgede. Põhinõudeks on see, et pöördeseinast äratõuke momendil peab võistleja olema seliliasendis.

Rinnuliujumises tuleb jälgida, et võistleja puudutaks

pöördeseina kahe käega üheaegselt, sealjuures peavad õlad olema risti liikumissuunaga ja paralleelselt veepinnaga. Käte asetamine pöördeseinale võib toimuda kas ülalpool vee pinda või vee alt. Ujuja sukeldumine vee alla enne kätepuudet seinale on keelatud. Pöörde sooritamise lõpuks peab ujuja pöörama end rinnuliasendisse ja pärast äratõuget libisema rinnuliasendis. Pärast äratõuget on lubatud vee all sooritada üks rinnuliujumise liigutustsükkel käte ja jalgadega, mis peab ujuja tooma veepinnale.

Võib juhtuda, et võistleja ei ulatu kätega pöördeseina puudutama ja teeb kas käte või jalgadega ühe täiendava tõmbe- või tõukeliigutuse. See on määrusega lubatud.

Liblikujumises (delfiinujumises) peab ujuja samuti kahe käega üheaegselt puudutama pöördeseina kas vee pealt või vee alt. Siin on enne kätega seinale puudutamist lubatud sukeldumine vee alla. Pärast äratõuget, mil ujuja peab olema rinnuliasendis, on tal lubatud sooritada vee all üks või rohkem liigutusi jalgadega ja üks tõmme kätega, mis peab võistleja tooma veepinnale. Veaks loetakse seda, kui ujuja ei ulatu kätega pöördeseina puudutama ja sooritab kätega vee all ühe täiendava tõmbeliigutuse nagu rinnuliujumises. Sel juhul võistleja diskvalifitseeritakse.

Juhul kui pöördepooles otsas toimub kompleksujumise ujumisviiside vahetus (50 m basseinis 200 m kompleksujumises), tuleb pöördekohtunikel hoolikalt jälgida pöördel üleminekut ühelt ujumisviisilt teisele. Liblikujumiselt seliliujumisele üleminekul tuleb jälgida, et ujuja sooritaks äratõuke seliliasendis. Üleminekul seliliujumiselt rinnuliujumisele kiputakse tõuget sooritama küliliasendis, mis on keelatud. Rinnuliujumiselt vabaujumisele üleminekul tavaliselt määruse rikkumisi ei esine. Kui mõni võistleja tuleb pöörde sooritamise määruste rikkumise pärast diskvalifitseerida, siis pöördekohtunike vanemkohtunik täidab teatislehe (lisa 6) ja annab selle sekretärile.

Lõpukohtunikud.

Võistlejate distantssi lõpetamise paremusjärjestuse määravad lõpukohtunikud, kes sealjuures kontrollivad ühtlasi distantssi lõpetamise määrustepärasust.

Distantssi lõpetamine on lubatud kätepuutega lõpuseinale kas vee pealt või vee alt.

Vabaujumises on lubatud distantssi lõpetamine käepuutega vastu lõpuseina.

Seliliujumises kehtib sama nõue, kuid võistlejal pole lubatud enne käepuudet seinale pöörata end rinnuliasendisse.

Rinnuliujumises on kohustuslik mõlema käe üheaegne asetamine lõpuseinale, kusjuures õlad peavad olema horisontaalselt. Enne seina puudutamist pole lubatud peaga vee alla sukeldumine.

Liblikujumises kehtivad samad nõuded mis rinnuliujumises, kuid peaga vee alla sukeldumine on lubatud.

Lisaks nimetatule tuleb lõpukohtunikel omapoolses basseini otsas kontrollida määrustepärast pöörete sooritamist ning teateujumiste teise, kolmanda ja neljanda vahetuse võistlejate õigeaegset startimist. Selleks määratakse igale lõpukohtunikule kindlad rajad, millistel tuleb jälgida võistlejatepoolse tegevuse vastavust määrustele.

Lõpukohtunike arv sõltub võistluste tähtsusest ja radade arvust. Kohtunike arv peab alati olema paaritu ja mitte vähem kui kolm. Üks kohtunikest on vanemkohtunikuks. Üleliidulistel ja rahvusvahelistel võistlustel võib lõpukohtunike arv tõusta kuni kahekümne viie inimeseni.

Kolme kohtuniku korral püüab iga lõpukohtunik iseseisvalt määrata vahetuse paremusjärjestust. Selleks antakse lõpukohtunike kätte trükitud kohtunikesedelid (lisa 6) või nende puudumisel valged paberilehed. Iga lõpukohtunik kannab paberilehele vahetuse numbri ja võistleja saabumise järjekorra radade kaupa (joon 14).

Täidetud sedelid antakse vanemkohtunikule, kes võrdleb lõ-

pukohtunike poolt sedelitele kirjutatud paremusjärjestust enda omaga ning koostab lõpliku paremusjärjestuse.

N ä i d e .

15.vahetus
4 rada
3 -"-
1 -"-
2 -"-
5 -"-
6 -"-
allkiri

J o o n. 14.

Oletame, et lõpukohtunikud langetasid oma otsused järgmiselt.

N ä i d e .

Vanemkohtunik

I kohtunik

II kohtunik

15.vahetus
4 rada
3 -"-
1 -"-
2 -"-
5 -"-
6 -"-
allkiri

15.vahetus
3 rada
4 -"-
1 -"-
5 -"-
2 -"-
6 -"-
allkiri

15.vahetus
4 rada
3 -"-
1 -"-
2 -"-
5 -"-
6 -"-
allkiri

J o o n. 15 .

Vähem kvalifitseeritud vanemkohtuniku on raske sedelilt kiiresti määrata lõplikku paremusjärjestust, kuna otsused on lahkuminevad. Sellistel juhtudel on otstarbekohane koostada koondtabel (joon. 16).

N ä i d e .

Lõpu- kohtunikud	R a j a d					
	1	2	3	4	5	6
Vanem- kohtunik	3	4	2	1	5	6
I kohtunik	3	5	1	2	4	6
II kohtunik	3	4	2	1	5	6
Lõplik paremusjärjestus	III	IV	II	I	V	VI

J o o n . 16.

Pärast numbrite väljakirjutamist vanemkohtunik vaatab, milliseid numbreid on kolonnides rohkem. Antud juhul jäi paremusjärjestuseks: I - 4.raja võistleja; II - 3; III - 1.; IV - 2.; V - 5.; ja VI - 6.rajal ujunud võistleja.

Vanemkohtunik täidab lõpliku paremusjärjestuse kohta sedeli (lisa 6) või kirjutab järjestuse paberilehele (joon. 14), kinnitab allkirjaga ja viib selle sekretäri kätte.

Tihti esineb poolfinaalides ja finaalujuumistes olukordi, kus distants lõpetatakse väga tasavägiselt. Paljudel juhtudel on ajamärkijate poolt mõõdetud ajad mitmetel ujujatel samad. See teeb lõpukohtunike töö keeruliseks. Eriti annab see tunda ujulates, kus võisteldakse üheaegselt kuuel või kaheksal rajal. Niisugustel juhtudel lõpukohtunike arvu suurendatakse ja lõpukohtunike töö võistlejate paremusjärjestuse määramisel muutub, kuna püütakse teha kõik selleks, et lõpukohtunikud töötaksid täpselt, vigadeta, sest nende otsus võistlejate paremusjärjestuse määramisel on lõplik.

Täpse töö kindlustamiseks on välja kujunenud mitmesugused võistlejate paremusjärjestuse määramise variandid. Esitame V. Popovi (2) poolt soovitatud ja meie poolt täiendatud variandid kaheksarajalises ujulas läbiviidavate võistluste korral, kusjuures lõpukohtunike arv võib olla erinev.

P A R E M U S J Ä R J E S T U S

Lõpu- kohtunikud	6 kohtunikku		7 kohtunikku		8 kohtunikku	
	A	B	C	A	B	C
1	1	2	1	2	1	2
2	3	4	3	2	3	1
3	4	4	4	3	4	2
4	5	4	5	4	5	3
5	6	8	6	5	6	4
6	7	8	7	6	7	5
7			8	7	8	6
8				8		7

15 kohtunikku

Lõpu- kohtunikud	9 kohtunikku			12 kohtunikku			15 kohtunikku		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
1	1	2	1	1	2	1	1	2	1
2	1	2	2	2	1	2	1	2	2
3	1	3	3	3	2	3	1	3	1
4	3	4	4	4	3	4	3	4	3
5	3	5	5	5	4	5	3	5	4
6	6	8	6	6	5	6	3	6	4
7	6		7	7	6	7	4	7	5
8	6		8	8	7	8	5	8	6
9					8		6		6
10							7		5
11							8		5
12									6
13									6
14									7
15									7

Joonisel 17 tulpade A, B jne. all toodud arvud näitavad, mitmenda võistleja paremusjärjestust tuleb lõpukohtunikul määrata. Esitame näite. Lõpukohtunikuna töötab 12 kohtunikku. Töötatakse variant B järgi. Distsants läbiti väga tasavägiselt. Vanemkohtunik koostab joonise 16 eeskujul koondtabeli (joon. 18), kuhu kannab lõpukohtunike sedelitel andmed. Muide, iga lõpukohtuniku sedelil peab antud juhul olema märgitud, mitmendaks tulnud võistlejaid ta pidi jälgima.

N ä i d e.

Lõpukohtunikud	R a j a d							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1 (1)			1					
2 (1-2)		1	2					
3 (1-2)			1	2				
4 (2-3)		3		2				
5 (3-4)			3	4				
6 (3-4)		3			4			
7 (4-5)					4		5	
8 (5-6)						5		6
9 (5-6)							5	6
10 (6-7)	7							6
11 (7-8)	7					8		
12 (7-8)	7					8		
Lõplik paremusjärjestus	VII	III	I	II	IV	VIII	V	VI

J o o n. 18.

Informatsioonikohtunik.

Informatsioonikohtunik peab omama hea diktsiooni, kõrge kõnekultuuri ja olema suuteline andma informatsiooni peast. Ta peab tundma spordiala ja selle ajalugu, millest annab informatsiooni, tundma võistlejaid, nende iseärasusi ja rekordeid. Hea oleks, kui ta valdaks mitut keelt. Informaator peab olema varustatud rekorditabelite, stardiprotokollide, võistlusprogrammi ja -määrustega.

Informaator kasutab oma töös raadiomikrofoni, megafoni või ruuporit. Vaheaegade võtmiseks on vajalik stopper. Informatsioonikohtunik on sidemeheks pealtvaatajate, võistlejate ja kohtunikekogu vahel.

Enne võistluste algust annab informaator pealtvaatajaile lühikese ajaloolise ülevaate läbiviidavate võistluste kohta (kus ja millal viidi esmakordselt võistlused läbi, kes võistkondadest on seni võitnud jne.). Annab informatsiooni algava võistluse kohta, nimetab osavõtavad võistkonnad, eelmise aasta võitjad ja rekordimanikud, kes antud võistlustest osa võtavad. Teeb teatavaks võistlusjuhendi põhipunktid ja võistluste programmi. Võistluste ajal teatab ta võistlusala algusest, tutvustab vahetuse võistlejaid radade kaupa ja teeb ujutud tulemused teatavaks nii vahetuse kui ka kogu võistlusala ulatuses. Annab informatsiooni poolfinaalidesse ja finaalidesse pääsenud ujujate kohta, püstitatud rekorditest, võitjatest ning võistkondade paremusjärjestusest.

Informaator valib endale koha töötamiseks nii, et ta näeks kõiki võistlejaid, võistluste kulgu ja oleks sekretäri lähedal, kellelt ta saab jooksvalt võistlustulemusi.

Suurematel võistlustel on informatsioonikohtunikul abi, kes peab sidet tema ja sekretariaadi vahel. Informatsioonikohtunik ise allub peakohtunikule ja täidab tema poolt antud juhiseid ja korraldusi.

1. Diktoritekstid.

Võimalike vigade ja ebatäpsuste vältimiseks informatsioon on oluline, et eelnevalt valmistatakse diktoritekstid ja soovitavalt masinakirjas. Alljärgnevalt esitame mõningad diktoritekstide näidised.

Alustame käesoleva aasta ujumise meistrivõistlusi. Täna on võistluste kavas

100 m vabaujumine naistele ja meestele;

200 m rinnuliujumine naistele ja meestele;

100 m seliliujumine naistele ja meestele;

võistluspäeva lõpetame

4 x 100 m vabalt teateujumisega naistele

ja 4 x 200 m vabalt teateujumisega meestele.

x x

x

Algab 100 meetri vabaujumine naistele. Rekord sellel distantsil (aeg) (aastast) kuulub(eesnimi ja perekonnanimi) nimele.

Stardis on I vahetus.

Ujuvad: 1.rajal -(nimi, organisatsioon jne.);

2.rajal -(" ")

jne.

x x

x

I vahetuse ujumise tulemused:

vahetuse võitis(nimi, organisatsioon jne.);

teine(" ")

jne.

x x

x

100 m vabaujumises naistele pääsesid poolfinaalidesse:

..... (nimi, organisatsioon jne.);
..... (" ")
jne.

x x

x

Lõppes 100 m finaalujumine naistele. Vabariigi meistritiitli võitis(nimi, organisatsioon jne.), tema aeg (tulemus) on uueks Eesti NSV rekordiks. Eelmine kord (aeg) kuulus (aasta) aastast (nimi) nimele.

2. (nimi, organisatsioon, tulemus);
jne.

x x

x

Punktide seis pärast naiste 100 meetri vabaujumist:

1. (organisatsioon, punktid);
2. (" ")
jne.

x x

x

Tänane võistluspäev on lõppenud. Pärast esimest võistluspäeva on punktide seis järgmine:

1. (organisatsioon, punktid);
2. (" ")
jne.

Homme on võistluste algus kell (aeg). Kohtumiseni!

x x

x

Sellises vaimus koostatakse diktoritekstid kõigi võimalike informatsiooni variantide jaoks. Tekstis jäetakse vaid tühjad kohad nimede, spordiorganisatsioonide ja tulemuste jaoks. Diktoriteksti koostamise oskus oleneb informaatore

töökogemustest.

2. Mõningaid täiendavaid juhiseid.

Suur tähtsus on tööl raadiomikrofoni, megafoni või ruuporiga. On vaja palju ja tõsiselt treenida lugemist. Head ettevalmistust annab valjult lugemine, eriti rahulik luuletuste lugemine, rõhutades vajalikke kohti, mis varem alla kriipsutatud.

Igas veas, mis on avaldatud läbi raadiomikrofoni, saamuti kohtunikekogu poolt antud andmetes on pealtvaatajate silmis süüdi see, kes selle mikrofoni kaudu avaldas. Selleks et vältida võimalikke eksitusi ja vigu, oleks soovitatav

- eelnevalt läbi lugeda kõik tekstid ja andmed, mida tuleb avaldada;
- esitleda vahetuse võistlejaid ainult siis, kui kõik võistlejad on istet võtnud stardipukkide taha;
- andmete esitamine kehtestatud rekordite kohta toimugu rekorditabelitest, mis on kinnitatud vastava spordiorganisatsiooni poolt;
- soovitav on selgitada kõikide võistlejate aunimetused (teeneline meistersportlane, meistersportlane jne.), milliseid seostada võistlejate nimede avaldamisega;
- vältida informatsiooni andmist pingeliste ja võrdvõimeliste võistluste momendil, sest pealtvaatajate ergutushüüetest tekkiv sumin muudab antava informatsiooni ebaselgeks ja arusaamatuks. Kõige sobivamaks informatsiooni andmise ajaks on kahe ujumisvahetuse vahel olev aeg.

Võistluste arst.

Võistluste arst kuulub kohtunikekogu koosseisu peakohtuniku asetäitja õigustes meditsiinilisel alal ja võtab osa kohtunikekogu tööst. Võistluste arst

- võtab osa mandaatkomisjoni tööst ja kontrollib arsti viisade olemasolu registreerimislehtedel ning viimaste õiget vormistamist;

- teostab võistluste käigus osavõtjate meditsiinilist vaatlust;
- organiseerib võistlejate meditsiinilist vaatlust ja otsustab, kas võistleja on võimeline jätkama võistlust või mitte;
- jälgib, et võistluste läbiviimisel peetaks kinni sanitaar-hügieenilistest nõuetest;
- linnadevahelistel ja üleliidulistel võistlustel kontrollib toidu ning toitlustamise kvaliteeti ja võistlejate majutamispaikade olukorda;
- kindlustab vigastuste ja haigestumiste korral meditsiinilise abi;
- esitab võistluste lõpul aruande võistlusi korraldavale organisatsioonile võistluste meditsiinilise teenindamise kohta, näidates ära haigestumis- ja vigastusjuhud koos järelduste ja ettepanekutega.

Suure ulatusega võistluste läbiviimiseks rakendatakse vajalik arv meditsiinitöötajaid ja määratakse võistluste peaarst, kes juhib kogu võistluste meditsiinilist teenindamist.

Võistluste komandant.

Komandandi ülesandeks on võistluspaiga ettevalmistus võistlusteks ja selle sisustamine vajaliku inventariga, ta võtab tarvitusele abinõud ohutuse kindlustamiseks, valmistab ette kohad võistlejatele ja pealtvaatajatele ning organiseerib võistluspaiga kunstilise kujundamise, teeb kõik vajaliku peakohtuniku ja võistlusi korraldava organisatsiooni juhendamisel.

Tavaliselt määratakse võistluste komandandiks isik basseini või spordibaasi töötajate hulgast.

Võistluspaiga ettevalmistamisel tuleb komandandil erilist tähelepanu pühendada radadele, nende trössidele ja kinnituskohadele, kuna radade katkemine võib tekitada asjatuid pause võistluste käigus.

Komandant on kohustatud

- ette valmistama vajalikul arvul päästevahendeid;

- kontrollima mikrofonide ja raadiotranslatsioonikorrasolekut;

- muretsema vajalikul arvul laudu, toole, pinke ja muid mööblit kohtunikekogu tööks ning paigutama need kohale vastavalt peakohtuniku või tema asetäitja soovidele;

- sisustama puhkeruumi või koha võistlejatele;

- valmistama vajalike pealkirjade ja numbritega informatsioonitahvleid;

- valmistama võistkondade nimetusega plakateid ja neid üles riputama võistkondadele eraldatud kohtades (võistluspaigal, rõivistus);

- varuma vajalikul hulgal lipuvardaid, millised on vajalikud võistkondadele esinemiseks võistluste ava- ja lõpudefileedel;

- muretsema vajalikul hulgal stoppereid, stardipüsteleid, padruneid, signaallippe, vilesid, mis on vajalikud kohtunikekogu tööks ning hoidma neid võistluste vaheajal;

- muretsema volestardi peatamiseks nõöri ja selle kinnitama risti üle basseiniradade 1,8 m kõrgusele veepinnast ja 15 m kaugusele stardist;

- muretsema kaks nõöri, millele on kinnitatud 20 - 30 cm vahedega üksteisest punast värvi lipud. Need lippudega varustatud nõörid kinnitatakse 1,5 m kõrgusele veepinnast ja 5 meetri kaugusele stardi- ja pöördeseintest risti üle basseiniradade;

- varuma vastavalt radade arvule tahvlikesed numbritega "1 - 10" näitamiseks võistlejaile, kes stardivad pikematel distantsidel kui 400 meetrit;

- olema alati võistluspaiga läheduses ning valmis täitma igat peakohtuniku või tema asetäitja korraldust.

VÕISTLEJAKAART.

Distant's Ujumisviis Vanuseklass

Perekonnanimi Eesnimi Isanimi

Organisatsioon

.....

Stopperite mäidud

1.
2.
3.

Vahetus nr.

Vanemkohtunik

Rada

Sporidjärk

Koht

Punktid

VÕISTLEJAKAART 1500 m VABAUJUMISES.

Perekonnanimi Eesnimi
 Vanuseklass Võistkond
 Belujumise tulemus

Distantsi läbimine lõikude kaupa:

Läbiujutavad meetrid	Tulemus	Läbiujutavad meetrid	Tulemus
100		800	
200		900	
300		1000	
400		1100	
500		1200	
600		1300	
700		1400	

Stopperite näidud:

Vahetus	1.	Spordijärk
nr.	2.	Koht
Rada	3.	Punktid
nr.			

Vanemkohtunik

VÕISTLEJAKAART TEATEUJUMISES.

Teateujumine Vanuseklass
 Organisatsioon
 Eelujumise tulemus

Võistkonna koosseis

(Perekonnanimi, eesnimi)

Tulemus etapil:

1. etapp
 2. etapp
 3. etapp
 4. etapp

Stopperite näidud:

Vahetus	1.	Koht
nr.	2.	Punktid
Rada	3.	
nr.		

Vanemkohtunik

VÕISTLUSTE KOHTUNIKE TEATISTE VORMID.

Lõpukohtunik

Vahetus nr. Distantsm Ujumisviis.....
 Vanuseklass

Finiseerimise järjekord	Radade numbrid
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
Märkused	
.	
	Vanemkohtunik

Distantsi-, pöördekohtunik

Vahetus nr. Distantsm Ujumisviis.....
 Vanuseklass

R a d a	Diskvalifitseerimise põhjus
	Vanemkohtunik

..... UJUMISVÕISTLUSTE
 KOONDPROTOKOLL
 "....."197..a.

.....
 (läbiviimise koht)

.....
 (distant, ujumisviis; vanuseklass)

Jrk. nr.	Perekonna- ja eesnimi	Sünni- aasta	Organi- satsioon	Tulemus	Arvestus- liikud punktid	Sporidi- järk	Märkused

Peakohtunik:

Peasekretär:

KASUTATUD KIRJANDUS.

1. Плавание. Правила соревнований. М., ФиС., 1965.
2. Попов В.Г. Судейство соревнований по плаванию.
Второе изд. М., ФиС., 1967.
3. Постановление Бюро Центрального Совета Союза Спортивных Обществ и Организаций СССР. Протокол № I от 21.01.65. М., 1965.
4. Постановление Президиума Центрального Совета Союза Спортивных Обществ и Организаций СССР. Протокол № 5 от 13.04.61, пункт III. М., 1961.

S i s u k o r d .

Saateks	3
I. Kohtunike kvalifikatsioon, õigused ja kohustused	4
II. Võistlusalad, -distsid, võistluste iseloom ja võistlusjuhend	5
1. Võistlusalad ja -distsid	5
2. Võistluste iseloom	7
3. Võistlusjuhend	8
III. Võistlustest osavõtjad	9
1. Osavõtjate vanus	9
2. Võistlustest osavõtt	10
3. Võistlejate õigused ja kohustused	10
4. Võistlejate riietus	10
IV. Võistkondade esindajad ja treenerid	11
1. Võistkondade esindajad	11
2. Võistkonna treener	12
3. Võistlusteks ülesandmine	12
V. Kohtunikekogu	14
1. Kohtunikekogu koosseis	14
2. Nõuetest kohtunike määramisel ametikohtadele	15
VI. Kohtunike kohustused ja töö metoodika	19
Peakohtunik	19
1. Võistluspaiga ja inventari korrasoleku kontroll	19
2. Võistluste avamine ja lõpetamine	24
3. Kohtunike jaotamine ametikohtadele	26
4. Kohtunikekogu ja esindajate koosolekud	27
5. Peakohtuniku õigused	28
6. Protestide arutamine	28
7. Kohtunikekogu töö hindamine	29
8. Peakohtuniku aruanne	29
Peakohtuniku asetäitjad	30
Peasekretär ja sekretärid	30
1. Võistlejate loosimine vahetustesse ja radadele	32
2. Stardiprotokoll	34

3. Sekretäri tegevus võistluspaigal	35
4. Võistlejate määramine poelfinaalidesse ja finaali	38
5. Võistkondade paremusjärjestuse määramise süs- teeme	42
6. Tulemuste hindamise viise	43
7. Sekretäri töö võistkondade paremusjärjestuse määramisel	45
8. Koondprotokoll	48
9. Rekordite registreerimine	50
10. Järeltööd	51
Kohtunik võistlejate juures	51
Lähetaja ja tema abi	52
1. Lähetaja isik	52
2. Lähetaja inventar	52
3. Lähetaja asukoht	53
4. Start	54
5. Lähetaja tegevus	54
6. Lähetaja abi tegevus	55
Ajamärkijate vanemkohtunik ja ajamärkijad	55
1. Stopperite kontrollimine	56
2. Ajamärkijate vanemkohtuniku tegevus võistlus- tel	58
3. Ajamärkijate töö võistlustel	62
Dstantsikohtunikud	64
1. Üldnõuded distantssi läbimiseks	64
2. Erinõuded distantssi läbimiseks erinevates uju- misviisides	65
Pöördekohtunikud	66
1. Erinõuded pöörete sooritamiseks erinevates uju- misviisides	67
Lõpukohtunikud	69
Informatsioonikohtunik	74
1. Diktoritekstid	75
2. Mõningaid täiendavaid juhiseid	77
Võistluste arst	77
Võistluste komandant	78
Lisad	80
Kasutatud kirjandus	86

Hind 20 kop.

